E. M. Cioran

Avare Düşünceler*

Türkçesi: Işık Ergüden

*SEL

3. BASKI

AVARE DÜŞÜNCELER*

E. M. CIORAN (Emil Mihai Cioran, 1911 Romanya - 1995 Paris), filozof ve deneme yazarı. 1937'de Fransa'ya yerleşen Cioran, Romence kaleme aldığı eserlerinden sonra 1949'dan itibaren Fransızca yazmaya başlamıştır. Dönemin birçok entelektüeli gibi gençliği faşizmin, Bolşevizmin ve anarşizmin etkisi altında geçen Cioran da 22 yaşında yazdığı ilk kitabı *Umutsuzluğun Doruklarında* ile daha o yaşta en büyük Romen yazarlar arasında yerini almış, vatanından sürgün edilmiş fakat ömrünün sonuna dek yaşadığı Fransa'dan vatandaşlık talebinde bulunmamıştır.

Kant, Schopenhauer, Nietzsche, Spengler, Kierkegaard ve Bergson'un etkisiyle başladığı felsefe serüveninde her türlü felsefi sistemin reddine varan Cioran, İkinci Dünya Savaşı sonrasının denemecileri ve radikal kültür eleştirmenleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Hem denemelerinde hem de eleştirilerinde karamsarlıktan, kuşkuculuk ve hayalkırıklığından yola çıkan; çaresizlik, yabancılaşma, yurtsuzluk temalarını işleyerek şaşkınlık yaratan aforizmalarıyla, sersemlemiş insanlığı silkeleyen bu bilgenin her eseri çilecilik kadar mizahın damgasını taşır.

Fenêtre sur le Rien de [Hiçliğe Açılan Pencere] Işık Ergüden çevirisiyle yayın programımızdadır.

*SEL YAYINCILIK / DENEME

*SEL YAYINCILIK
Kuloğlu Mahallesi, Turnacıbaşı Caddesi,
No: 17, Beyoğlu – İstanbul
Tel: (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
e-posta: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19/1
Cağaloğlu – İstanbul
e-posta: siparis@selyayincilik.com
Tel: (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 1133
ISBN: 978-625-737-043-1

AVARE DÜŞÜNCELER
E. M. Cioran
Deneme

Türkçesi: Işık Ergüden

Özgün Adı:
Divagations («Razne»)

© «Razne», Éditions Gallimard, Paris, 2019
© Sel Yayıncılık, 2020

Genel yayın yönetmeni: Bilge Sancı
Yayına hazırlayan: Mısra Gökyıldız
Kapak görseli: Gavin Worth, "And Light Fell On Her Face Through Heavy Darkness", tel heykel. https://www.gavinworth.com
Kapak uygulama: Aslı Sezer
Sayfa tasarımı: İklime Yılmaz

1. Baskı: Kasım 2021
3. Baskı: Ekim 2022

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 44865

E. M. Cioran

Avare Düşünceler

Türkçesi: Işık Ergüden

Deneme

FRANSIZCA ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Yazarı tarafından elyazması halinde bırakılmış olan elinizdeki metin günümüzde Paris'teki Jacques-Doucet Edebiyat Kütüphanesi'nde saklanan yüz kadar sayfadan ibaret olup muhtemelen 1945 tarihlidir. Cioran bu metni tamamladıktan ve/veya bir kenara bıraktıktan kısa süre sonra anadili olan Romenceyi terk edip sadece Fransızca yazmaya karar verdi. Yine de bu "son kitap"ın birçok bölümü, benimsediği dildeki ilk büyük yapıtının, yani 1949'da yayınlanan *Çürümenin Kitabı*'nı kaleme aldığı sırada kafasına takılan konulardı. 1945 yılında Cioran otuz dört yaşındadır; 1937'den beri Paris'te yaşamaktadır ve 1940'taki *Le Crépuscule des pensées*'den [Düşüncelerin Alacakaranlığı] beri hiç kitap yayınlamamış, ancak dört kitaba birden girişmiştir: *Bréviaire des vaincus* [Mağlupların Elkitabı], *De la France* [Fransa'dan], *Fenêtre sur le Rien* [Hiçliğe Açılan Pencere] ve elinizdeki *Avare Düşünceler*. Art arda terk edilecek dört kitap için dolu dolu yazılmış yedi yüz sayfa.

"Romen yazgısı. Dilimiz hariç her şeyi ıskaladık," diye itiraf edecektir 1988'de çevirmen Emanoil Marcu'ya. Ülkesine olduğu kadar vatandaşlarına da daima yönelttiği sert bakıştan Romence eserleri de zarar gördü; bunlara Fransızca eserlerinden daha az özen gösterdi. Yalnızca on beş yıl sürse de *Umutsuzluğun Doruklarında*'dan bu satırlara dek uzanan binlerce sayfalık bu zengin serüven, bu ilk eserler (kırk yılı kapsayan Fransızca eserleri de

nicelik bakımından daha uzun değildir), kendi ifadesiyle ancak arasına mesafe koyduğunda lanetten kurtulabileceğini asla anlamadan sürekli olarak kendi kaderini lanetlemeye mahkûm, aşağılanmış bir dahinin başına buyruk yazma takıntısı olamaz mı? Bu düzensiz *Avare Düşünceler*'i acı bir tamamlanmamışlık tadı bırakır elbette; ama (yayınlamayı reddetmenin de tuz biber ektiği) bu bariz eksiklik anlamsız değildir: Radikal, ivedi ve şahsi bu yazıların, öncelikle kendi kendini tüketmeyi, safralarından kurtulmayı hedefleyen bu "intihar" yazılarının paradoksal tamamlanmamışlığıdır bu. Tavra gelince, bu tamamlanmıştır.

Cioran'ın hiç şaşmadan inkâr ederken kendi içinde daima beslediği yaşlı felsefe iblisinin kurbanı olmuş genellikle soyut bu sayfalar kendilerini taşıyan dile, bu dilin esnekliğine, sağladığı özgürlüğe çok şey borçludurlar kuşkusuz: Kimi zaman bulmaca gibi anlaşılmaz ya da mistik bu sayfaların göklerdeki babadan başka stilistik vasisi yoktur. Burada, kederli ama göze alınmış bir tecrit içinde, sadece benliğin salı üzerinde hiçlik boyunca yapılan bir yolculuk söz konusudur: Yalnızlığım eksiksiz ve dizginlerinden boşanmış olduğu zamanki kadar canlı asla olamam ben. Dolayısıyla, Mallarmé'ye özgü olan bu kitap adı hem bir yazı ilkesinin itirafı hem de üçlü bir felsefi ilkenin ortaya atılması olarak okunmalıdır: Tekbenci (bir kitabın okurunu ve ufkunu –terimin her iki anlamında da– gözardı etmek, onları yok edecek denli küçümsemek, sadece esine, *in statu nascendi* [oluş, doğuş, başlangıç] halindeki metne kulak vermek gerekir), anti-rasyonel (en az tutarlı, en istikrarsızlaştırıcı ifadeler, dile gelmez, kabul edilemez, katlanılmaz şu "gerçekdışı gerçeğe", hakikate en yakın ifadeler olacaktır) ve şüpheci; zira, özünde, Tanrı dahil her şey hakkında avare düşünceler ileri sürmekten daha iyi ne yapabiliriz? Ne biliyoruz ki?

Bu *Avare Düşünceler*'in sonunda, kitabın bitiminde, Cioran'ın Romencedeki son yayınını tam metin olarak veriyoruz. Onun da adı "Avare Düşünceler" olup, 1949 Mayısı'nda sürgündeki Ro-

men yazarların dergisi olan ve Mircea Eliade'ın (N. I. Herescu ve Virgil Ierunca'yla birlikte) kurduğu *Luceafarul*'da yayınlandı. Romanya'da Stalinci bir rejim inşa etmiş olan komünist otoritelerin kendisine ya da yakınlarına yönelik misillemesinden çekindiğinden olacak ki bu küçük aforizmalar demeti o dönemde yazarı tarafından "Z. P." diye imzalanmıştı. Bu sonuncu "Avare Düşünceler"in tek bir sayfa bile elyazması bulunmamaktadır, ama aynı adı taşıyan eserle aynı dönemde, biraz önce ya da biraz sonra, yani İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminin hemen ardından yahut savaş bittiği sırada yazılmış olmaları çok muhtemeldir. Cioran'ın birkaç ay sonra, 1946 yazında aldığı karara, sadece Fransızca yazmaya sıkı sıkıya bağlı olduğuna işaret etmektedir her şey.

Nicolas Cavaillès

AVARE DÜŞÜNCELER

Sadece adı konmamış acılara ses oluyoruz; diğerlerini, her an gizlice hazırlanıp bir sonrakine bağlananları barizlik sepetine fırlatıp atıyoruz.

*

Manzaralardaki öte dünya sükûnetine, ağaçların yüce ilgisizliğine, şaşkınlığın eline düşmüş zihnin rehavet içindeki yeşillikleri üzerine güneşin yayılmasına baktığımda, güneş duyarlılığın maden yataklarından kalbin yüzeyine, uzamı kırılgan ve kasvetli bir hâleyle kuşatan muhtevasız bir özlem sızdırdığında, işte o zaman güzellik bana ruhun asla tatmadığı kadar berbat bir zehir gibi gelir.

*

Bizde ölüm içgüdüsü yoktur. Hayatla ölüm özünde birbiri kadar katlanılmazken ilkine ayrıcalık tanıyıp ikincisini neden reddettiğimiz başka türlü açıklanamaz. Hayat katlanılır şey değildir, ama gücünü bir gelenekten alır, hayatı kanla *tanıyoruz*; oysaki ölümü asla tanımadan, hatta tanımaya çalışmadan öğreniyoruz.

*

Kendi sonumu *faka basarcasına* kabul ettim; bu kabul âdeta hem kanıma hem de uykusuzluklarıma yabancı bir sesten geliyor gibidir.

*

Şehirlerde yoldan geçenlerin gözlerinde rastladım ölüme; doğanın ortasında ise yaprakların hışırtısında. Ama daha sıklıkla da kalbin sessizliklerinde rastgeldim ölüme.

*

Bir bostanın ortasındadır sana özgü kısırlığın mutlak duyumu...

*

Kısırlık temeldeki bir histeridir. Her şey değerden yoksun gözükür; her şey birbirine denktir; önem taşıyan herhangi bir şey bulmak imkânsızdır. Dünyanın tebaası, sönük ve kokuşmuş uzanır zihnin dibinde.

*

Nihai nostalji: Güneşle birlikte batmak.

*

Nihai yorgunluk: Olası bütün dünyaları hayal ettiğini sanmak.

*

Her ülkede, her dünyada *yabancı* olmak: Hukuksal statünü metafizik bir nitelik düzeyine yükseltmek.

*

Bahtsızlığın istilası zihnin direncini arttırır; kibri katılaştırıp içgüdüleri körükler. Onun tuzağına düştüğümüzde varolmamayı tahayyül edemeyiz artık, zira pohpohlama lüksünü bize sağlayacak kadar yakınımızdadır tehlike. Bahtsızlık bir mücadeledir. – Aksine, bizi âdeta sonsuza dek silahsız bırakan vecd esinleri vardır; yeteneklerimiz esritici ve suskun bir ezginin ürpertisi ve cazibesi altında güç yitirir. Sanki var olmak gücümüzün kaldıramayacağı kadar büyük bir bağışmış, sanki varlığın bağrına gömülmüş, orada çöreklenmiş kalbin yüce vahyi varolmamaktan ayrılmazmış gibi, ömrümüzü nihayete erdirme arzusunu [*dor*]* bize esinlemekte mutluluk gibisi yoktur. İntihar bizim vecde sürgünümüzün kaçınılmaz devamı olmasın sakın? Mutluluğun *olumlu* bir hal olmaması her koşulda tartışmasız gözükmektedir.

*

Her kuşak *başka şey* bulmaya eğilimlidir. Her birey de. Ama tarihte boy göstermiş bütün dileklerin hesabını yaparken ne tercih ifade edilebilir ne de red. Hiçbir ideal diğerlerinden ağır basmaz. Saflık, aptallık ya da cömertlik; her birinin yaşamaya izni vardır. Hiçbiri hata değildi, ama hiçbiri doğruda da değildi. Her dönem kendi yaşam tarzını bir mutlaklık gibi yaşar. Üstelik her dönem devasızca parça parçadır. Sükûnet zamanında sıkıntıdan ölünür; kargaşa zamanında dehşetten ölünür.

Bireyler kendilerini sonsuzluk karşısında değil, çağdaşları karşısında tanımlar. Yaptıkları her şey başka türlü yapamayacakları şeydir. Her bir kişi, edimleri ve düşüncesiyle tam bir çakışma

* Cioran burada, Fransızcada dengi olmayan ama sıklıkla Portekizcedeki *saudade*'yle ya da Almancadaki *Sehnsucht*'la karşılaştırılan (Cioran da karşılaştırmıştır) "dor" terimini kullanır: "Acı verici arzu, yas, keder, melankoli, nostalji, iç çöküntüsü, ruh boşluğu, erotik arzunun duygusal hali, iç sıkıntısı" ile benzerdir (*Vocabulaire européen des philosophies*, Seuil / Le Robert, 2004, s. 326, Anca Vasiliu'ya göre). Cioran 1943 tarihli bir yazısını buna ayırmıştır: "Le 'dor' ou la nostalgie" (*Oeuvres*, Gallimard, "Bibliothèque de la Pléiade", 2011, s. 1259-1263). [Kitaptaki bütün notlar aksi belirtilmedikçe Fransızca çevirmene aittir.]

halinde, *kendinde* vardır. Geçmişle gelecek kurmacadan başka bir şey değildir. Bu nedenle herkes haklıdır: Napoléon da Kazıklı Vlad da.*

Yine de, mutlak bir şimdiki zaman içinde yaşayanların hepsi saçma bir arzu [*dor*] içinde yok olup gider. Başka bir şeyi, özünde şimdiki ânın nihai gerçekliğinin ve gelmekte olanın yanılsamasının olduğu yeri de bu yüzden hiç durmadan tahayyül ederler.

*

Bayağılıktan safça neşelenmeyi bilmeyen biri için hayatın hiç tadı tuzu kalmaz.

*

Her türlü lirizmden yoksun, derin ve soğuk sıkıntı dünyayı başlangıç koşullarına indirger; onu zamanın her türlü alacasından yoksun bırakıp saf yokluğa varana dek sadeleştirir. Ruhun görüntülere bahşettiği itibarı geri alır; varlığın seraplarından kurtulmuş gözün üzerinde anlamdan yoksun bir öz yayılır; boş bir ifade bütün içerikleri dışlarken evren de yoksullaşır. Sıkıntı cani bir soyutlamadır, kategorilerin felsefi zehrinin ve içsel iftiraların eseridir; duygusal işlere karışmış aklın son lafıdır sıkıntı.

*

İnsan kederinin bütün kitaplarını okudum. Beni ikna edemediler. Beni tek ikna eden kendi renginde mevcut bezginliği fikirlere aşılayan kan oldu.

*

* Vlad Tepeş, 15. yüzyıl Romen voyvodası; Bram Stoker'a *Dracula*'sında esin kaynağı olmuştur.

Umut bulmaktır insanın tek umudu.

*

Uyku bizi maddeye iade eder. Dinlenmenin genel anlamı budur. – Hayat: Maddenin şamatası ve deliliği. Her gecenin bize bahşettiği ölüm doğanın hayattan şifa bulmasını sağlayan tek çaredir.

*

Tek bir yaratıkla bile tek kelime etmeden günler ve günler geçirdiğimizde, hemcinslerimizi insan olduğumuzu unutmaya varana dek unuttuğumuzda, benlik dünya kadar büyük bir güç olarak kendini gösterir. Ancak sohbet ettiğimizde anlarız ne kadar aşağılık olduğumuzu; yalnızlık bu hissi yoğunlaştırsa da dünyadan daha aşağılık olamayız.

*

Geceki ağlayıp sızlamalarıyla bunalmış ruhun bir volkan gibi titrediği, bunaklığının ve bahtsızlığının lavını evrene boşaltmaya hazır olduğu o sabahlar…

*

Velhasıl, bu dünyada mevcut tüm çiçeklere ve öte dünyadaki tüm tanrılara rağmen Şeytan küllerimize üflemeye devam edecektir.

*

Kesin bir şey var: Hayatın hiç anlamı yok; ama başka bir şey daha da kesin: Sanki bir anlamı varmış gibi yaşıyoruz.

*

Nostalji; aklımızı yitirmemizin, başka bir dünya hayal etmemizin en tatlı biçimidir.

*

Yaratılış öncesi Tanrı'dan daha aylak durmalı zamanın içinde; işe yaramazlığın mutlak sınırını hayal edip bu sınıra erişmeli.

*

Hayatın saçmalığını olaylar bize öğretmeden önce, itiraf etme cesaretini bulamasak da biz bunu kendi duyarlılığımızla biliyorduk.

*

Şu yalnızlık duygusu Tanrısallığın köklerinden daha derine, daha uzağa açar oyuğunu.

*

Tıpkı zaman içindeki her noktanın bizi ölümden ayıran mesafeye işaret etmesi gibi uzamdaki her nokta da herkesi ölüme götüren bir kavşaktır. Nereye gidersek gidelim aynı yere varır. Adımlarımızı nereye yöneltirsek yöneltelim, aynı yöne gidebilirler ancak. Çaresizce güç durumdaki bu evrende ölülerin kemikleri nasıl olur da yanıp kavrulmaz?

*

Hayatının iliğini kemiren bütün kurtlar arasında biri var ki en acımasızıdır, sürüngenlerden daha kıvrımlı, köstebeklerden daha beceriklidir, görünür ve görünmez bütün yersolucanlarından daha dobradır: Senin içine gizlenmiş Cehennem, Keder'dir bu.

*

Hayatı katlanılır kılan tek şey herhangi birinin ıstırabıyla kimsenin rastlaşmamasıdır.

*

Geçicilik duygusu her şey geçip gidiyor diye fısıldar hiç durmadan – her şeyin geçip gittiğini belirtmek için.

*

Varolma rahatsızlığına tutulan kimsenin bulacağı her derman hepsi de aynı ölçüde bu dünyanın ifadesi ve aleti olan zehirlerden daha az zararlı olamaz. Bunlar başka bir dünyanın ifade ve aletleri olsalar bile hiçbir tedavi yatıştıramaz bilincini. Varolduğu andan itibaren çekmeye başladığı bu rahatsızlık ancak varolmak son bulduğunda biter. Bu rahatsızlığı unutabilmemiz için küllerimizin huzur bulması gerekir. Melankolinin tek eczası mezardır.

*

Halimizdeki rahatsızlıklara bakıp kaydederiz her şeyi. Sağlığın zayıf noktaları olmasa bilir miyiz ki nedir bir beden? Uykunun boşlukları olmasa nasıl biliriz nedir gece? Sıkıntı bıktırırcasına uzamasa ne biliriz zaman nedir? Tiksinti anları olmasa bilir miyiz aşk nedir? İntihar teşebbüsü olmasa, yaşamak, tüm dehşeti içinde, görünür mü gözümüze? Varoluş bilincimiz bize mal olduğu yorgunluğun sonucudur; varolma güçlüklerimizdir bizi *biz* yapan. Istırap çekmeden geçirdiğimiz an, varolmamanın, bilinçsizliğin anonim atmosferinde buhar olup gider. Zihne aşkedilmiş birer tokattır uygun anlar. İçimizde çürüyen ne varsa, bizi tehdit eden şeyle, bedenimizin müstakbel çürümüş leşiyle, zihnin dirimselliğini canlandıran bozulmanın soluklarıyla *varoluruz*. "Derinliğimiz" peşimizi kollayan yokolma eğilimlerinin toplamıdır; bilince gelince, olduğumuz şey olmama ihtimallerimiz bahçıvan-

lığımızın sonucu değilse nedir ki? Olmuş göründüğümüz şeyin dışında her an kaldığımızda, açıklanamaz olsalar da *bildik* sırların içinde değişim geçiririz; bilincin zalim ısrarının bizi yönelttiği *saçma şeffaflık* budur; halimizdeki rahatsızlıkların sona erdiği bilinç berraklığının özü budur. O zaman her şey bizim için *mevcut* olur, zira bunların her biri zihnin soyut değirmeninde öğütülmüş olup maddesini toz haline getiren de kibirdir. Bu toz haline getirmedir bilmenin gösterisi.

*

Dünyada olabilecek her bir kötülüğü tahayyül eden kimse şeytan imgesine ihtiyaç duymaz; ıstırabın ilmini yapan kişi cehennem mitinden hiç tat almaz. Keza, yeryüzü zevklerini tüketmiş olan kimse cennet efsanesinin vaat ettiği ilave okşayışı beklemeden yaşamaya devam eder. Her şey *burada* bitmelidir, hem de kesin olarak. *Kendinde* varoluş bir fizyoloji metafiziğidir, organların son yankısının hikâyesidir.

*

Dinler gözü dönmüşlükleriyle gayrimeşruluğu, yani hayata duyulan özlemi ne pahasına olursa olsun meşrulaştırmaktan tiksinirler.

*

İçgüdüleri harekete geçiren aptallık; genel olarak tarihin, özel olarak her olayın tanımıdır bu.

*

Gündelik hayatın tözünü oluşturan şey, insanların anlaşmalarını ve birbirlerinden nefret etmelerini sağlayan şey, varlıkta ayak diremelerini ve görüntülerden zevk almalarını, nihayet, dünyada

önemli şahsiyet olmalarını sağlayan şey bayağılıktır; aldıkları soluğun ezeli özüdür bu. "Erdem" kabak tadı verir, inanılacak şey değildir üstelik; ne tarihi vardır ne gerçekliği. Varlıklar aşağılıklık içinde sürünürler; kendi dramlarını bu aşağılıklıkla oluştururlar. Aşağılıklığı ortadan kaldırırsanız yersolucanı insan hiçbir tutku uyandırmaz. Tamahkârlık, cimrilik, ateşlilik, kibir; temeldeki aynı düşüşün sayısız veçhesi! Bayağılık hayatın tadı tuzudur. Virtüözler bile ancak bayağılığı bastırma tarzlarıyla, bunu yaparken katlandıkları ıstırapla ilgimizi çeker. Kim olursa olsun herhangi bir *yüce ruh*tan söz etmeye nasıl cüret edebilir insan hemcinslerini tanıdığında? Böyle bir şey olamaz. Kurmaca eserlerde, dram ve romanlarda, ahlaki bataklık olmayan her şey esnetici bir atmosfer yaratır. İyinin ve iyiliğin gerçekdışılığı hiçbir büyülenme doğurmaz. Kötülüğü oluşturan öğeler insanın çırpınışlarında neyin gerçek ve doğru olduğunu tanımlayanlarla özdeştir. Korunma içgüdüsüne bağlı olan her şey insanı Tanrı'nın yüzü ve imgesiyle her türlü benzerliğe temelden yabancı kılar. Ruhun aşağılıklığı olmadan hayat vuku bulamaz.

*

Kalbimizin bir köşesine büzülüp saklanmış bir Kassandra bilinçliliği içimizde olmasaydı, –hayallerimizi serbestçe dolaştırma, aptallığımızı kanatlandırma eğiliminde olan bizler– güneşten daha uzun süre yaşayacağımıza inanır hale gelirdik. Sonsuzluk tutkusu insanı mezarını gökyüzünde oyan köstebeğe yakınlaştırır.

*

Dünyanın tüm zaafları tembellikten ya da ilgisizlikten değil, aşırı gayretkeşlikten kaynaklanır. Normal hayat koşullarına ağır bir ritim, yumuşak bir ahenk gerekir. Ama insan zamanı hızlandırdı ve anların birbirini takip etmesinden yola çıkarak soluksuz kalacağı ve terleyeceği bir uzam yarattı. Ne olduğu bilinmeyen bir şeyin

ardından açgözlülükle koşa koşa artık duramaz haldedir; yazgıya susamış bu kanlı canlı hayvan kendi acelesinden kör kütük sarhoştur. Elinden gelen devasa çalışma neden buna boyun eğdiğini kimse bilmediğinden mümkündür sadece. Sonuçlarına bakıp değerlendirilirse, çalışmadan yana tek bir argüman bulunabilir mi? Yıkım en azından yaratmanın dengidir. Çaba *gerilimde* tutmayı hedefler; baş dönmesine benzerliği bundandır. Gayretkeşlik felaketine yakalanmış halklar yavaş ve ağırbaşlı halklardan daha hızlı tükenip yok olmuştur. Bunca çalışma neye yarar sorusunu unutmak için değilse neye yarar? Onların gayretkeşliği, bireylere olduğu kadar uluslara da özgü olan cevaptan kaçınmak için eyleme gömülme tarzına benzeyebilir; Kötülüğün gözünün içine bakmamak için yiyip yiyip kusmak üzere kötülüklerin üst üste yığılması. Herhangi bir karınca yuvasının yazgısı budur. Yine de toplum bütünüyle buna indirgenemez: Yaman bir çaba sonucu çöken karınca yuvasıdır toplum. Kendi erdemlerinin yükü altında bunaklaşmış karıncalar…

*

Keder: Eski bir isyanın hem tatlı hem acı sonsuz yankısı; her anlaşmazlığın yenilgisinin hayalperest ve acılı çınlaması. Mırıldanılan bir ezginin telkini: Her şey son kez vuku buldu; ruhun silahlarını bıraktığı ve yitirdiği şeyin nakaratıyla övündüğü tersyüz edilebilir motif.

*

Ruh nedir? Dünyaya katılmayı reddeden ne varsa içimizde odur ruh. Kendiyle sınırsız bir uyuşmadır. Kendi kendini yiyip bitirmekte bulur varlık nedenini ve kendinin yamyamı olmaktan başkası gelmez elinden.

*

Varlığımın bütün olumsuz biçimlerine beni taşıyan kasvetli hayalgücümü kullana kullana, bütün kadavra olasılıklarımı tüketmiş, nasıl çürüyeceğimi hiçbir şekilde tahayyül edemez ve hiçbir tabutta yer bulamaz oldum sonunda.

*

İnsanların eylem, hareket ve esinlerinin, tek tek değerlendirildiğinde, hiçbir anlamı, hiçbir varlık nedeni yoktur; hep birlikte ele alındıklarında ise yine de "ilerleme" oluştururlar. Keza: Hayatın her ânı katlanılmaz gözükür; geçmişe dönük bir bakış bize yine de geçmişi kabul ettirecektir. Asla boyun eğmiyor olsak da aslında kendi varlığımızdan hoşnutuzdur. "İdealler", her genellemeye hangi karanlık özlemi verdiği bilinmeyen sınır sayesinde mümkündür ancak. Hangisi olursa olsun herhangi bir tavırdan son sonuçları çekip çıkarıyorsak bu tavır sonuncu olur.

*

Herkesin yok olmasını her insanın gizliden gizliye dilemesi gayet mümkündür. Her kişinin gizil yazgısıdır hemcinslerinden nefret etmek. Bir cinayetin bilkuvve mevcudiyeti değil midir hepimizin nihai sırrı?

*

Zamanın gerçekdışı gerçekliğini sezip de şeyleri yararlılıkları açısından yargılamaya devam eden kimse, onlardaki nafileliği algılamaktan ibaret en temel felsefi edimin dışında kalmaya mahkûmdur. Sanki her şey yararlıdır, her şey yerinde gözükür, ama her şeyin vuku bulduğu çerçeve olan zaman yararsızlığın ve uygunsuzluğun maskesini her yerde düşürür. Anların ham ardışıklığının anlamını ve getirdiği şeyi –tek bir saniye kesinti olmadan– bir saat bile olsa düşünen kimse ömrünün geri kalanında

yaşama yeteneğini yitirir. Zira zaman bilinci, zamanın içinde olan her şeyin yıkımını beraberinde getirir.

*

Durgun suların soğukkanlı kusursuzluğu ya da yıldırımın mukadder özlülüğü olmalı düşüncelerde.

*

Zaman geçtikçe sarfedilen acının kadim gezegenin yitirdiği ısıdan daha ağır çekmesi gibi ruhta yayılan sıkıntı da uzayda yayılan ışığı kat kat aşar.

*

Sorularımızın çözümlerini kitaplarda ve insanlarda boş yere aradıktan sonra geri dönüyoruz nesnelere. Nesneler bize berrak ve derinden cevap verir: Sessizliğin cevabıdır bu. Bir ağaca baktığınızda onun ilgisizliğiyle, arzusuzluğun dikey kanıtı olan ilgisizliğinin verdiği dersle büyülenirsiniz. Ağaç başka bir şey olmak istemez; oysa insanın aklı fikri başka şey olmaktır. Ağacı hava meşgul ederken kendisi havayı meşgul etmez. Toprağın kendi kendine sunduğu bir oyalamacaya indirgendiğinin bilincinde gözükmektedir ağacın "varlığı." Mevsimler onun tarihidir, isyanın zehrini onun özsuyuna dahil etmez kökleri. Kabullenmenin sonsuzluğudur ağaç; yapraklarının büyümesi karşısında olduğu gibi düşmesi karşısında da tarafsızdır.

*

Ölümü kabul etmediğimiz sürece kendimize sorduğumuz bütün sorular çözümsüzdür.

*

Uygarlık ve ilerleme fikri, insanlığa ve istikbale tapınma; insanın kendini aldattığı ne çok mit! Kendi nafileliğinden kaçıyor insan. Bu masallara inancımızı yitirmek için "vicdanımıza" acımasızca bir bakış yöneltmemiz yeter. *İnsan hiçbir şey yapamaz;* yeterince yükseğe çıkıp kendi hiçliğini seyretmek hariç. Ama bütün tarih, tüm o tarih boyunca çabaların birbirini takibi bu seyrin dışına sapmaktan ibarettir. Kibirden, evreni zıvanadan çıkarmak istedi, ama tek başardığı şey kendilik bilgisini –ben'in büyüsü altında– öldürerek kendi dengesini yitirmek oldu.

*

Her inanç bir ruh hastalığının meyvesidir, altında bir hastalığın kuluçkaya yattığı bir maskedir, kendini tanımadığından kendini aldatan bir kötülüktür. Sağlık, telafi edilemezliğin bilincine varmadan her türlü inancın yokluğudur.
Zihnin varıp dayandığı yerdir hem bu yokluk hem de bu bilinç.

*

Ne düzeyde bir talihsizlik yaşadığımız, *nankörlüğümüzün* insafına göre, güneşin kaygılarımızda oynadığı rolle değerlendirilebilir. Zira güneşe en ufak minnet göstermediğimiz andan itibaren başlarız düşünmeye.

*

Cezamız yüreğimizdir bizim; Prometheus'un akbabasıdır o. Varlığımızın zamana, katılaşmamızın da bize köstek olan bahtsızlığa zincirlenmesinin kefaretini yüreğimizle ödüyoruz. Jüpiter'in yıldırımları bizim içimizde, öfkemizdir onları kullanan. Bu yıldırımların içimizde tutuşturduğu doymak bilmez eksiklik iç organla-

rımızı, kanımızı, düşüncelerimizi kemiriyor ve kendinden başka tanrısı olmayan zihnimiz kendi külünü imal ediyor.

... Mitolojinin öznel, dolayısıyla nihai evresi budur.

*

Kendi aşağılık halimizden daha derin, daha sahici bir şey yok bizde. Saf asalet yapaydır, inandırıcı değildir; edebiyatta saf ruhlar farsla yaratılır ancak. "Yüce" tanıklıklar ölümcül bir sıkıntı esinler bize; yine de buraya birazcık alçaklığın sahiciliği sızdığı ölçüde ilgimiz canlanır, biz de o tanıklıklara iman ederiz. – Ben'den kaynaklı her şeyde *aşağı* bir yan olmalıdır. Yüceliğin tek özrü yanlışlığıdır. Gülünçlüğe bunca yakın olması da bundandır.

*

Keder senin anlarının efendisi olup sadece zamanın içeriğinde değil senin sonsuzluk önsezilerinde de sana eşlik ettiğinde, senin güçlü ya da uçucu duygulanımlarının maddesini oluşturduğunda, başlangıçtan bugüne dek bunu asla deneyimlememiş tek senmişsin de sanki keder nedir bilmeyen yüzyılların yükünü iyice sırtlanıp evreni senin aracılığınla doldurarak yasa mahkûm etmek istermiş gibi seni beklemiş olur. Kaç ruhu zehirleyip kedere boğduğunu bilsen bile teselli bulamazsın. Sen ki her şeyi kederle keşfediyorsun, dünyanın kapsamını ve değerini farkında olmadan ona bahşeden de sensin. Üstelik senin gözünü açanlar da başkaları değildir, kedere çıraklık yapılmaz, kederi öğretebilecek hoca ne gezer; sen ki var gözüken hiçbir şeyden pay almamaya mahkûmsun, ketlenmelerinde dile gelmeyenden yola çıkarak kedere kıvam veren senin doğandır.

*

Zihin, her referans sisteminin ortadan kaldırıldığı bir evrende hareket ettiğinde özgürlük iklimine kavuşur. Her yerdeki boşu-

nalığından başka dayanağı olmayan havadar bir yapıya benzer o zaman. Bağsızdır, köksüzdür, hiçbir değere bâtıl itikat beslemez. Varolmamaktan daha saf ve daha dingin bir şeffaflık halidir bu; sönmüş içgüdü son bir kez çırpınırken, arzusuzluğun –nihai inceliğin– abartısıdır. Ardışıklığın hezeyanından deva bulmuş bir zamansılık içinde, her susuzluğu yenen aşırılığa duyulan susuzluktur, artık su istemeyen bir toprağın üzerindeki bulutsuz gökyüzüdür. Ama bu evren bir referans sistemini korur: Çöl. Kendisi dahil her şeyden azade zihin de işlerken seraba denk gelir çölde.

*

Zihin idmanının tek bir istikameti olabilir: Olabilecek her görünümde yer almaya iten yürek taşkınlıklarına set çekmek; kanın ani yön değişimlerinin talep ettiği dünyayı reddetmek. Kanın taşkın öfkesi evren denen bu leşin damarlarını kavurur. Kanın huzur bulmasına özlem duyan zihin terbiye edebilsin bu öfkeyi.

*

Her arzu bir görünüm doğurur; her düşünce bir görünümü ortadan kaldırır. Düşüncenin ilerledikçe etrafımıza yaydığı engin boşluk dünyanın zorunluluk cilasını kaldırır. Böylece, nesnelerin, biçimlerin ve kesinliklerin tedricen ortadan kalkmasıyla bir sınıra varırız, bu sınırdan yola çıkan zihin, hükümsüz kılma gücüne gayet hâkim olan bu zihin dünyanın nasıl var olamayacağını az çok fark eder; bununla birlikte, her şeyin yöneldiği yıkım uçurumundan koyverip bırakmaz kendini. Kederin ve sevincin renkleri saf olmayan temel evreler gibi bir kenara bırakıldığından, bağrında her şeyin *gerçekleştiği* ve ruhun katılacak bir şey bulamadığı bu uğursuz tamamlanma, işte bu tamamlanma *teorik yalnızlıktır*, zihnin yükselebileceği nihai güçtür.

*

İnsanın bilinçdışı yanılsama iradesiyle yarattığı inançlar benlik bilincinin kesinliklerinin ve sonuçlarının etrafından dolanmayı hedefler yalnızca. Bir "ideale" kendini adayan kimse kendisiyle yüz yüze gelmekten kaçınmak için bunu yapar. Mahremiyetin dipsiz uçurumlarını dikkatle gözleyen bakış, yaratılanı kendi coşkusu içinde felç eder. İnanma ihtiyacı, yani olmadığı şey olma ihtiyacı böylece belirir. Kendiyle yalnız kalmaktan ve ne yapacağını bilememekten duyulan korkudur bu. Bencillik benin en büyük düşmanıdır; ben, olmadığı şey sayesinde selamete erer, kendine ilgi alanları ve inanacak şeyler hazırlayarak kendini korur, nesne düzeyine inene dek değersizleşir. Bencilliğimizin bizi çekip çıkardığı bir gayya kuyusudur ben, benliği tanımamanın gerçek aygıtı, dirimselliğin ise felsefe karşıtı aygıtıdır.

Ben, bütün olmayan herhangi bir şeyin tahayyül edemeyeceği bütünleşme olasılığıdır. Dış evrenin sadece *ideasını* kabul eden bir iç evrendir. Dolayısıyla, olduğu halle kendini sınırlayan bir şey onu hiçbir biçimde ilgilendirmez. Kendinin bilincine vardığında, genel yokluk içinde kendinden başka bir şeyi göremez. Bu durumda, kendi doğasının ve işlevinin onu yerleştirdiği bu güç durumdan nasıl olur da korkmaz? Kendi imkânsızlığına dair edinebileceği bilgiden nasıl kaçmaz? Bu bilgi kadar doğallıktan uzak bir şey yoktur, "hayat"ın her zamanki yönüne bundan daha düşmanı da yoktur. Kimsenin son sınırına kendini tehlikeye atmadan erişememesi, bizi aşan tuzaklardan haz almayı bize telkin eden ve dayatan doğanın bir hilesidir. Olduğumuz şeye gösterdiğimiz her dikkat ruhun bir zaafı ve varolmadaki ezeli bayağılığın bir zaferidir. Benlik bilinci dünya ile benim aramda artık hiçbir şeyin dolduramayacağı, hatta bu dünyayı bile sonunda tahliye eden bir mesafe yaratır. Kendi reddedişinden tat almak ve kendi kendinin yıkıma doğru giden tanrısı olmanın sarhoşluğundan zevk almak için nesnelliğin tatlı ürküntüsünü göz ardı etmeye kim cesaret edebilir? Bu uçta yeni bir tehlike belirir: Ben inanç halini alma ve küçükken kaçınmak istediği hatayı büyükken benimseme riskiyle karşılaşır. Zira mitolojinin cazibesi saflığımızın hiçlikle karıştığı bölgeye dek arkamızı kollar.

Bu durumda, inançlar artık geçerli olmadığında mit nedir? Zihnin dayattığı dış sınırları reddeden ruhun şamatasıdır. Ruh inanmak ister, yasası budur; zihin imansızlıkların çökeltisidir. Ruh saf olmamanın hizmetindedir, tensel ve dünyevi muğlak izlerle entelektüel vecdimizi lekeleyen unsurdur. Doğaüstü bir ışık altında uyuşukluğumuz kanın uzaktan işitilen çığlığıyla, ruhun maddi itirazıyla altüst olur; böylelikle de vecdin belirsizliği içine kesin olarak gömülmemizi ve kategorilerin şeffaflıklarından üstün bir aydınlığın bağrında bunları kendimize mal etmemizi engeller.

*

Yıllar boyunca biriktirdiğimiz bütün sıkıntı enerjiye dönüşseydi, evren kendisini harekete geçirmemiz karşısında şaşkına dönerdi.

*

Her inancın iliğini kemiğini sömürerek çıkarılmış arzuları, taraf-sız ve nesnel arzuları besleye besleye sonunda ruhumu yok ettim. Her eğilimin cazibesinden olduğu kadar her tercihten de ayrılmış, *seçmeye* gönül indirmeyen, renksiz, çekicilikten yoksun, tam bir hiç ve her yerde aynı olan bir uzamda acı çekmeye devam eden bir varlıkta ruh nasıl tutunabilir? Ben *rastgele* bir kederliyim; bütün zamirlerin nihai yankısıyım; nesnellik içinde verilen son soluğum; tam da bağrında gün yüzü görmekten umudunu kesinlikle kesmiş sayıların şikâyet etmeyi düşündüğü ezeli bir sıfır gibi yüklemsiz ve idealsiz, geçişsiz bir yazgıya mahkûm biriyim.

*

Bulutların göğe sımsıkı tutunması gibi tutunmalıyız toprağa: köksüz; ve alçakça bir yanılsamayla.

*

Hayat bir kazadır... daimi bir kaza; monotonlukla dehşet sürekli birbirinin yerine geçtiğinden gerçek sanılır.

*

Acılar onları ışığa maruz bırakan güneşle uyuşmaz. Gecelerimize gizlediğimiz her şey, olası ve fiili iç çekişlerimiz, bütün bunlar güneşin tayfında yayıldıkça ışınları kırılır ve bizim acımızdan kör olan güneş kendi ışığının mezarına gömülür.

*

Kendi etraflarına yenilgi kokusu yaymayanların yaşadığını söylemek zordur. Hayat yürüyüşünün ardında bıraktığı tek iz çürümedir, maddenin bu tuhaf kokuşmasıdır. Yaratma ve yıkma, didik didik dağılarak kendini ortaya seren aynı tözün farklı yönleridir.

*

Hiçbir tanımda bulunmadığımız bir gün çaresizce uçup gider. Tanım yoksa hiçliğimizi geçersiz kılmaya çaremiz yok demektir. Ölüm binlerce kez tanımlandığında ölmek bana önemli gelmeyecektir. Tanımlama idmanının bizi yönelttiği son yorgunluktur bilgelik.

*

Sıkıntı bir cani gibi dokularımıza sızıp son hücresine dek kemirir. Sonuna dek ayakta kalmak gereken gizli bir mücadeledir bu; bedenimiz de zirzop kibrimizin bedelini bu mücadeleyle öder. Kozmik irinin içinde banyo yapma hissi; işte, sıkıntının saçma kahramanlığı budur. Daha fazla ne olabilir ki? Sıkıntı: Şeytanın bile hayal edemeyeceği, ama tenimizin bilinçli bunaklığının canice bir özenle hazırladığı bir cehennem.

*

Her birimizin içinde bir peygamber yatar. Gerçeği değiştirmek için ona müdahale etmemizi sağlayan gelecek takıntısı şimdiki zamanın duyumları üzerine aldatıcı bir içerik boşaltır. Her insan bir misyona sahip olduğunu sandığından herkes her şeyi değilse de bir şeyi düzeltmek ister. Ne pahasına olursa olsun *önerme* ihtiyacı hayatın ritmini zehirler. Zamanın dışında, normal ve nesnel olarak, bitkiler gibi yaşamamız gerekirken, bakışımızın yerine bir görüntüyü, şimdiki ânın yerine de onu takip eden anları koyarız. "Başka şey"in ezeli yanılsamasından beslenen ve nostalji denen bu cani kötülüğe dayanan kibir, içine doğduğumuz sonsuza dek telafisiz bu durumun kim bilir hangi ıslahına götüren bir koşuya dönüştürür ömrümüzü. Her kehanet, öze olan duyarlılığımızın değer yitiminden, bilginin yerini alan bir coşkudan, zihni bulandıran bir yığın ürpertiden yayılır. Bu durum kehanetin, herhangi bir içgüdü gibi, görüntüler alanından kaynaklanmasını engellemez. İçimizdeki peygamberin katlini istemek kehanette bulunmaktan başka bir şey midir? İnsanlığa özgü ahlaksızlıklardan kimse kaçamaz. Hiçlik önerenler bir belediyede değişiklik yapmak isteyenlerle aynı özdendir. Sadece mutlak bir istenç yokluğu bizi hemcinslerimizin uzağına yerleştirir: İçimizdeki peygamber ölmüş olur ve böylelikle biz varlığın öylesine yükseğine çıkmış oluruz ki varolmaya son veririz.

*

Hiçbir şeyin çözümü yok; edimleri ve düşünceleri oluştururken bu öncülden yola çıkmalı. Aslında yaptığımız ve düşündüğümüz her şey bu öncülün inkârından kaynaklanıyor. Kendi içinde çözümsüz olan insan varlığı özellikle Çözüm'e tapınmaya, yani *ahlaki* bir zaman anlayışına yaslanır. Hayatın her zaferi zihnin kesinliğindeki bir kusuru açığa çıkarır.

*

Kuşkucu olmak ne anlama gelir? Kendini dünyanın merkezi sanmamaktır. Ama hataların en eskisine ve en hayatisine anında yeniden düşmemiz için bir anlık dikkatsizlik, bilincin bir anlık zaafı yeter.

Her insan –berrak bilinçten yoksun anlarında, yani neredeyse tüm ömrü boyunca– sanki her şeyin başlangıcı ve sonuymuş gibi davranır. Kendi sınırlarımıza yönelttiğimiz dikkat doğaya karşı çıkılamayacağının ifadesidir; bu dikkat reflekslerimizle de edimlerimizle de çelişkiye düşer. İnsan, mutlağın içinde açılıp saçılan bir tüydür; bunun bilincine vardığı anlar hariç. O zaman durup hareketsiz kalır; açılıp saçılamaz. Her edim Tanrısallığa bir sabotajdır, zira her bir edim –biz onu gerçekleştirdiğimiz andan itibaren– güneşin altında ve ötesinde bize mümkün olduğunca önemli görünür. Bu yanılsama yoksa edimde bulunamayız.

Ne türden olursa olsun herhangi bir tavırla kuşku arasındaki karşıtlık intiharla evlilik arasındaki karşıtlıktan daha büyüktür. Bir şey yapmak, bir olasılığı tek başına bırakıp ona özel sıfatlar atfetmek, onu resmen koşulsuzun içinde ilan etmek anlamına gelirken, kuşkuda arzumuzun algıladığı belirginlik farklılıklarını aynı düzeye getiririz. Bir şeyi tercih ettiğimizde, durumumuzu aşağılamaya elverişli dışsal bir mihenk noktasının çekincesi olmadan *kendimizi* tercih ederiz. Hiçbir şey benimsemediğimizde bile kibrimiz, gücü benliğe ve şeylere dair her berrak bilinci daima aşan kibrimiz kendimizi benimsememizi buyurur. Kendini beğenmişlik kısa bir mola verip de kendimizi olduğumuz gibi görmeyi kimi zaman başardığımızda, bu geçici aydınlanma hali normal bir durumun değil varlığımızdaki bir krizin meyvesidir.

Önem hissimiz deliliğe varır, insan deliliğe bilinç berraklığından daha yakındır. Gerçekten de, zihin yapılan her şeyin kaçınılmaz bir şekilde herhangi bir şeyden kaynaklandığını, başka türlü de olamayacağını öğretirken, yapılana bir gerekçe bulmak, herhangi bir edime özgü boş zamanı feda etmek için deli –ya da aşağı yu-

karı deli– olmalı. Durum böyleyken, bu delilik ortadan kaldırıldığında insan varlığı tüm önemini ve tüm gizemini yitirir.

*

Dünyadaki mevcudiyetim: Hiçbir yerde olmak. Her şeyden beni ayıran bir şey var. Her duygu kendisi olmayan şeyle yakınlık içindedir. Yoklukları düşünüldüğünde bakışlar ve nesneler konturlarını yitirir; bakış, görülen şeylerin yıkıcı unsuru olur; göz, var olanda artık olmayacak olanı yok eder; kulak, eksik bir sesin sesli imgesini işitir. Ve aşk –aşkı inkâr eden– sonsuzluğa duyulan kanmaz susuzluk [*dor*] dolayısıyla ölümle sona erer. Ruh sonradan yok olmayacaksa serpilip gelişemez.

*

Kahraman korkunun etkisi altında tehlikeye atılan ödlektir.

*

Sonsuz sayıda bunaltıcı argümana ve gerekçeye sahip kederin nasıl olup da aynı zamanda bunamaya götüren en doğrudan ve en emin yol olduğunu görmek ilginçtir.

*

Yanılsamalardan kurtulmuş bir kişinin benimseyebileceği tek davranış havailik ve feragattir. Onun "gerçekliği" yoktur, sadece bir görüntü ya da hiçlik. Kişi kendini her ikisine de vakfedebilir; *ciddi* olmak işe yaramaz, zira o zaman var olma fiilinin şimdiki zamanında davranılmaz. Var olmak gerçekdışı zamanda çekilen ve arzumuz körleşmeden adlandırma haysiyetini üstlenemeyecek bir fiildir.

*

Varolan her şeye karşı derin bir merhamet besliyorum; bu nedenle de hiç umudum yok. Zaman herhangi bir anlamsız iç çekişe şerh düşerek akar. Yaşama arzusu sınırsız bir ıstıraptır, yine de bu ıstırap dolayısıyla katlanırız tüm diğer ıstıraplara.

*

Doğada zevk ve acı olan şeylerden yola çıkan insan daha büyük başka zevk ve acılar yarattı. Duyuların ve duyarlılığın kendilerine kalan son ortamın dışında güçsüz bırakılması, bedenin ve ruhun baskı altına alınması değilse nedir aşk? Böylelikle, aşkın hışırtıları içinde çok güçlü, alacakaranlığı içinde gayet çıplak belirir iz. Zevke ve acıya duyarsızlık insanı evrenden dışlar. Eksik bir duyum, varoluşun bir yüzünün eksilmesidir. Özümüzü tükete tükete varlığın görünür özünü de zımnen tüketiriz. Şehveti de elem gibi tamamlayan boşluk buradan kaynaklanır. Zevki ve acıyı çok uzağa, dünyayla uyum sağlamadıkları yere taşıdık biz, zira duyuların ve duyarlılığın direncini aştı zevk de acı da.

*

Ben'e hâkim olan her duygu onu var olan her şeyin merkezine dönüştürür. İşte bu yüzden, zihnimiz bizi kendi duyarlılığımızdan çekip çıkarmayı başardığında, duyarlılık yok olana dek azalır; mutlaklık yanılsamamız da onunla birlikte azalır.

*

Bir fikri sonuna kadar sürdürmemizi, dolambaçlarını takip etmemizi ve sonuçlarını tanımlamamızı engelleyen iki neden vardır: Tembellik ve bayağılık korkusu.

*

Vecd ve tiksinti; şimşek ve bulantı; güneş ve dehşet – kesin bir kıyametin biricik zamanı içinde, şansla şanssızlığın şiddetli çelişkisi içinde eşzamanlı mevcudiyetler! Fırtına olup aniden zincirlerinden boşanan ve zihni sarsan ürperti dalgaları altında bütün uzamı kucaklamaktan, dağılacak başka yeri olamamaktan pişmanlık duyan çözümsüz zihnin zenginliğidir bu. Aşırılık içinde son bulmaktır bu, doğaüstünde yok olmaktır, müziğin *üstüne çıkıp* son nefesini vermektir, son engellere varana dek her şeyin direncini kırmaktır. Zihin ise asla hayal etmediği şeyler arasında, dünyada dünyayı inkâr ederken dünya olan her şeyin arasında erir...

*

Güneşin altında güneşi, hatta azizlerin nurlarını bile aşan göz kamaştırıcı parlaklıklar fark ettim sanki: O zaman her şekil doruk noktasına varmış bir cennet imgesine dönüşüyor, ruhun kendi göğünü inşa ettiği bütün yanılsamalar beni bunaltmak için gerçeklik halini alıyor ve bu gizli ışıltılar ne olduğunu bilmediğim gizli bir ateşin yüksek alevleri gibi yükseliyordu. Aşk sonsuzluğun nesnesizliğiyle rekabet ediyor, tanrısal bir yalnızlığın sefihliği tanrının sınır tanımazlığını aşıyor, gözyaşları hışırtılarıyla hâlâ görünen bütün bulutların akışını karanlığa sürgün ediyordu ve ağır kederine ağlayan, boşlukta yolunu şaşırmış madde ağlayıp sızlayarak yitiriyordu yoğunluğunu. Tanrım, hatırı sayılır bu görüntülerin sınavını hayatımın her vesilesinde neden sürdürmedin, neden beni sonsuza dek Senin berinde, ara sıra Senin üzerinde, Senin ötende bıraktın?

*

Bireyler –daha ziyade de uluslar– üstünlük komplekslerinden mustariptir. Her birey ve her halk mutlak biçimde *kendini tercih eder.* Hayatın yasası hayat olmayan her şeyin mutlak dışlanmasıdır. Bütün yaratılanları tanımlayan küçümsenmenin kendiliğin-

denliği buradan kaynaklanır. Olayların cereyan edişi bireylerin, kabilelerin ve halkların organik uyumsuzluğunda kök salar. Bizim engin nafileliğimiz çerçevesinde kendi önem duygumuzdan kaynaklanan her şey gibi, gülünçlüğün kemirdiği zorlu gösteri. Solucanın el yordamıyla ilerlemesinden bilincin ironisine dek varlığın bugüne dek kıvam bulmasından bu yana, kedere yabancı hiçbir olay yoktur. Bir imparatorluğun çöküşü gibi gündelik tedirginlikler saplantısı, hem dehşet hem de vecd olan şanssızlık ve bunları birbirinden ayıran bütün bir çeşitlilik; hepsi de yararsızlığın ayrımsızlığı içinde dağılıp silinir. Tarih trajik bir ıvır zıvırdır.

*

Gündelik hayatın mezarında her şey dinlendirir beni, var olduğum ya da olmuş olduğum için kızarmamı engelleyen çarpıcı sınavların bilançosunu çıkarırım: Yalnızlığım ve aşk hatıralarım bir yana, yazgımın pestilini çıkardım ben, başkalarının yararsızlığını kınayacak ve benimkini misal gösterecek denli yitirdim yazgımı.

*

Bir vecde gömülürcesine gömülüyorum kısırlığa. Kanımın kısırlığı, düşüncelerimin kısırlığı; elemin kısırlığı bunun üzerine serilir. Zamanın bulamacı kupkurudur; ağır ve boş bu anlarda sadece ruhun nafile yere serpilip gelişmesi hatırlatır zamanın geçişindeki anlamı, tıpkı bizzat zamanın anlamı gibi.

*

Bir düşünce artık düşünülmediğinde ölür. Ne var ki düşünme yeteneğinin sınırları ötesinde düşünüldüğünde de ölür. Felsefe kendini yok etmeden vasatlığından soyutlanamaz. Düşünme, kendi olasılıklarının nihayetine taşındığında, şiire, müziğe, sessizliğe, tevekküle, vecde ya da deliliğe ayrılmış dünyalarla temasa gire-

rek güç yitirir. Zihin bir sığınaktır; ondan kaçan düşünce kendini açıkta bulur, uzamda kaybolmuştur ve duyarlılığın saçmalaşmasından daha fazla yitirmiştir metanetini. Aklın kendi avlusu dışına firarı onun en verimli ve en mukadder teşebbüsünü temsil eder. Kendine önerdiği iğva bir merak günahının derinliğine erişir.

*

Hayatı taşkınlığa varana dek sevip de hayattan azledilmek; hayranlığın lirizmi içinde patetik bir kıvrım olup yoldan sapmak ve kederi sapıklığa vardırmak! Üstelik de yürek daralmasını ifade edecek en küçük örtmece kelime bulamadan! Zihin ağız kalabalığının ve bu ikircilliğin bedelini kendi çektiği ıstırapla öderken, mutluluk çılgınlığına acımasızca karışmış berrak bir mutsuzluk bir yana, hiçbir şey bulamadan!

*

Asla hissetmediğim ya da vaaz etmediğim bütün inançlar arasında bana tek kalan, ruhumu bir intihar usaresiyle dolduran zehirdir. Her seferinde sadece mahvı tattım ve bir "ideal"in çocuksuluğunu paylaşmış olmanın utancı beni bu "ideal"i parçalamanın şehvetine yöneltti; başka da ciddi çaresi yoktur. Ancak ölmekte olan kişi kimi gözler karşısında parıldar, zira her cazibenin doğası can çekişmenin çapına göre tanımlanır.

*

Her insanın bağrında bir cellat yattığından ve her bir insan kendi celladını derin ve bilinçsiz bir titizlikle beslediğinden ancak kendini kurban olmaya eğiterek soyluluğa doğru ilerlenebilir.

*

Yalnızlığını kimsenin öldürmeyeceğinden, hatta lekeleyemeyeceğinden emin olmak için kişinin her bir hemcinsinde ölümcül bir düşman görüyor olması gerekir.

*

Kadın kısırlığımızın koruyucu meleğidir.

*

Her birimiz hayatımızın dibine dek bakmaya cesaret göstersek de, birazcık güzellik yokluğu karşısında olduğu gibi böyle bir alçaklık karşısında da şaşkınlığa düşerek, zamanın içeriğini bir hamlede belirtecek cesareti yine de bulamayız. Tavırlarımız soyluluk yoksunluğumuzdan, cehaletimizden ve kabalığımızdan kaynaklanır. Tarih boyunca içgüdüsel olarak, sonra da coşkuyla, kötülüğün tortusu içinde bocalayıp kekeliyoruz.

*

Madde Tanrı'dan ayrıldığına keder duyduğunda ve biz de Tanrı'ya geri dönmeyi beceremeyişimize onunla birlikte ağlarız... Hayat ancak hayatı aşan şeye bağlı olarak mümkündür; gücümüz kaynağını düşlerimizden alır ve bütün düşlerimizin kaynağı, bütün hayal kırıklıklarımızın kandırmaca içinde kendilerini inkâr etmeye varana dek yöneldiği ilk hortlak olan Tanrı'dadır.

*

Kendimi toprağa bağlamak için binlerce gerekçe buldum, ama asla aynı anda olmadı; günler akarken art arda geldiler, ama hiçbiri de dünyevi olandan kendimi koparmanın cazibesini içimde öldürecek ya da sadece bu cazibenin prestijini azaltacak denli güçlü ya da yeterince ikna edici değildi.

*

Bizi içsel ya da teorik çelişkilerimizden kurtaran akıl değil, ata mirası vasatlığımız, asgari edep duygumuzdur. Kendimizin esiri kalsaydık asla kendimizi bulamazdık.

*

Keder bir korkuyu değil, bahtsızlık *ihtiyacını* açık eder; bir hazzın talihsizlik içindeki bulanık ve yürek kemiren önsezisidir bu.

*

Bir astronom Mars'ta hayat olduğu kanısına varmıştı, zira bu gezegenin yüzeyinde kimi çürüme olguları saptadığını sanmıştı. Onun çıkarsaması hayata dair hiç yapılmamış derinliktedir, her şeyi söyleyen akıl yürütmelerin en basiti ve en açıklayıcısıdır. Zira her yerde tek bir hayat belirtisi vardır: Yaşamamanın kaçınılmaz zorunluluğu.

*

İnsan faaliyet denen şeyi yaratıcılıktan ziyade yıkıcılık ilkesi haline getirdi. Şiddetli arzuyu bedduaya, çalışmayı rahatsızlığa, aceleciliği ise lanete dönüştürdü. İnsan hayvanca bir karıncadır.

*

Cennette bile ölümü tahayyül etmek; acı düşüncenin cesaret gösterdiğinde eriştiği uç budur, masumiyet reddinin ve içinde kalbin dönüp durduğu suçlu ve acılı atmosfer hayalinin yöneldiği sınır budur.

*

Varoluşa bağlı olan her şeyi kimi zaman anlasam da bizzat varoluşun anlamını asla çözemedim. Hiçbir düşünce labirenti bana

son derece erişilmez gelmedi, ama ben bu anlaşılmaz ve kanıtlanamaz kesinlik karşısında –"Ben varım"– daima şaşkın ve serseme dönmüş kalakaldım. Olabilecek en bayağı ve en muamma fiil olan *var olmak*'ın çekimi saçma bir cürete dayanır; bu, zihnin gündelik ve ölümcül atlayışıdır ki sonuna kadar düşünülmüş olsaydı en dengeli zihni bile beyninden yoksun bırakırdı. Hayatta zahmetle çalışabilmemiz için kendimizi bedenen ve ruhen hayatın dalgalanmalarına terk etmemiz gerekir. Fiilin *-dır* halinin analizinden yola çıkarsak daha ilk edimin eşiğinde sonsuza dek çıkmaza saplanıp kalırız. Hepimiz mutlak biçimde varoluşun *biçimleri* içinde yaşıyoruz, zira eğer varoluşun temelinde, olduğu halde kalırsak en ufak eyleme gereken cesareti de entelektüel dengemizi de yitiririz; şaşkınlık geleceğe duyduğumuz çılgınca inancı kemirip deliliğe çevirir. *Var olmak* bize ayırt edemediğimiz nihai bir zorunluluk gibi kendini dayatır. Zira varoluşun olması için bir gerekçe olmadığı gibi onun ya da bizim "varoluşumuz" için de hiçbir argüman yoktur. Başvurduğumuz gerekçeler birer bahanedir, zihnin tuttuğu ışık altında pek de şerefli olmayan bir oyundur. Ben'in "ben varım, ben varım" diye kendi kendine tekrarladığı andan itibaren bu ışıklar bulanıp parça parça dağılır; sanki genel olarak fiil çekiminin başlangıcı, hayatın bu ilk telkini, bilginin en basit öğeleri aracılığıyla, bizi hemen bu bilginin boşunalığına, kısaca nafileliğe dahil ediyor gibidir.

*

Kişi abartabildiği ölçüde "ruha" sahiptir. Şeylere inanılmaz bir kontur vererek, onları son sınırlarına varıp sembole dönüşene dek büyüterek, yaratılanlara insan direncinin çerçevesini aşan boyutlar atfederek, hallerimizi ve kaprislerimizi kozmik fenomenler haline getirerek, sevinci ya da derin üzüntüyü direktif ilkeler statüsüne, yürek çarpıntılarımızı da evrenin nabız atışlarının yoğunluğuna yükselterek, en azından Yasa Levhası'yla karşılaştırılabilir bir yasama yetkisi ifade ederek, her ânı sonsuzlukla düelloya da-

vet ederek ve taşkınlığımıza bir bahçıvanın titiz özenini vakfederek; maddenin apaçık ortada olan gerçekliklerini işte böyle küçük düşürürüz. Şeylere "doğru" değerlerini kendi oranları içinde atfettiğimizde yıldırım bile vasat kalır. Abartı bizim dünyadaki varlığımıza işarettir. *Kendi yerinde* olan bir ruh uzamda yeri olmayan bir ruhtur; ruh ya delidir ya da yoktur.

Dünyada ikâmet etmenin cazibesinden, kendini *evinde*, bir içle sarılıp sarmalanmış, o içle kirlenmiş sanmanın tatlı hissinden hepimiz kaçmalıyız. Ancak sıcak bir odadan ya da yuvadan tiksinti duyarsa kanatlanır zihin. Avare dolaşmanın zevkinden daha yüce bir şey var mıdır? Ne yazık ki asla tamamen gerçekleşmeyen akıl intiharı idmanıyla katılırız ancak hayata.

*

Aşka gelince, Vaiz Kitabı'ndakinden daha büyük bir uzlaşmazlıkla düşündüm üzerinde ve aşkın hakkını vermeyi, havanın eksik olduğu bir dünyada soluk almanın tek yolunu onda görmeyi, bu şaşkınlık çölünde biricik nefes, içerdeki boşluğun eli kulağındalığıyla dışardaki boşluk karşısında tamamlanmışlığımızın çılgın itirazı olarak görmeyi; ve sonuçta boşluğun baskın çıkacağını bilerek boşluğu yalanlamamıza yol açan tek yanılsamayı yine aşkta görmeyi başardım. Zira aşk nafilelik eşiğini aşmamamız için, bu eşiğin ezici güvencesini reddetmemiz için göstereceğimiz en yüksek çabadır, mahkûm olduğumuz nihai yokluğa düşüşümüzü öteleyen zaman içinde etkili bir yanılsamadır. Yıkımımızın yolu üzerinde kadın beliriyorsa acele acele yürüyüşümüzü durdurmak içindir, acımasız ve mukadder koşumuzu frenlemek içindir. Kadının cazibesi olmasa kaçınılmaz ufkumuza doğru dosdoğru kayarız; kendimizi aşka sunduğumuzda bir *sapaktan* uçuruma gömülürüz. Hepimiz için olduğu gibi Adem için de Havva ölüme götüren en uzun yoldur.

*

Doğaüstü bir şey varsa, tuhaflığın içinde nazara ya da bedduaya yakın bir gözüdönmüşlük varsa eğer, kendini reddeden bir uzamı, işlerini, sıkıntılarını kendini ve önemini düşünmeyi asla ihmal etmeden kat eden kişidir bu. Her birimizin kendini konu edinen bir saplantıya şafak vaktinden geceyarısına dek gömülebilir olmamız ve her birimizin kendi benlik bilinci içinde güneşin, yeryüzünün ve gökyüzünün büyüklüğünü aşması; gezegenlerin yalnızlığından ya da çılgınlığın gizil sürecinden bambaşka bunaltıcılıkta bir gizemdir. Biz kendimizi dünya ve kendimiz için biricik gerçeklik diye tahayyül etmeye devam ettikçe, kozmik kendini beğenmişliğimizin ve uzay içindeki yerimizin nafileliğinin farkında olan bizler giderek daha güçlü bir şekilde bu tahayyülü sürdürdükçe şiddetlenir bu gizem. Hiçbir şey, ne bir argüman ne de bir ışık kendimizi her şeyin merkezine yerleştirmemizi engelleyebilir. Mevcudiyetimizin kesinlikle hiçbir zorunluluğunun olmadığı, bizim orada olmamızı doğanın hiçbir şekilde öngörmediğini hissettiğimiz herhangi bir manzara içinde yürüdüğümüzde, kendi etrafımızda dönüp durmaya ve *ruh* denen bu şeyin akışkan hallerini var olan her şeyin maddesi kabul etmeye bizi yönelten nedir? Benliğin gizemi bütün karanlıklardan daha ezicidir, teolojinin çözümsüzlük alanında icat ettiği her şeyden daha akıl ermezdir. Akıl bize benliğin hiç olduğunu söylerken bu benlik de ben her şeyim der – bu cevabı nasıl verir bilmiyoruz. Her felsefi düşünmenin normal çözümü olan kişisizleşmeyi içimizde normal olarak var olan her şeyle inkâr ederiz. Kendi gözümüzde her şey olmamızı hiçbir argüman, hiçbir felsefe engelleyemez. Hangi yolu tutarsak tutalım, sanki tarihimizin Roma'sı benliğimizmiş gibi bütün yollar bizi kendimize götürür. Yaşamaya devam ediyorsak, saçma ve ilahi bir körleşme nafile övüngenliğimizi Ebedi Kent'e dönüştürdüğü içindir. Benliğin benlik olamamaktaki metafizik yetersizliği bizzat varoluşumuzun anahtarıdır; hiçbir gizemin kapısını açmayan, zira bizatihi kendisi gizem olan anahtardır.

*

Var olan her şeyin varoluşundaki karanlığı ideal bir elekle akladığımızda, bu gerilemenin son evresi hiçliği tahayyül etmemizi sağlar. Aklın bağrında tanımsız, zamanın bağrında belleksiz bir halde bu noktaya vardığımızda nasıl olur da artık varoluşu tahayyül edemez oluruz? Dünyanın yaratılışı tahayyül edilemez; sonsuzluğu da.
Buraya vardığında zihin işlevlerini askıya alır ve ezelden beri evreni hayal eden bir hiçliği uykusunda hayal meyal sezer. Bununla birlikte daha sonra yeniden işlemeye başlarsa, ıstırap –ve sadece ıstırap– dünyanın varlığını ona kanıtlar ve bu varlığı yeniden tahayyül edilebilir kılar.

*

İnsanın alçaklığı karşısında, olayların saçmalığı karşısında, sayfaları çevrilen tarih kitaplarındaki patavatsız keder karşısında, zihnin özlemlerine meçhul bir nostalji beslenmeye başlanır: Bayağılık nostaljisi.

*

İçimizdeki her şey can sıkıntılarının ve bahtsızlıkların saplantısı ise, minnacık bir benliği pohpohlamaya harcadığımız tüm enerji, bütün bunlar içsel arınmamıza ve dünyadan daha büyük bir nostaljiyi beslemeye yönelikse, o zaman erişeceğimiz yoğunluk dine son verirdi. Mademki her insan varlığı normal zamanda kendinin biricik putudur, bu durumda nasıl olur da Tanrı için bir put haline gelmez? Tapındığımız nesneyi bize tapınmaya yöneltmek ve böylece Tanrı'ya varana dek her şeyi aşmak elimizde değil midir? Bir kibri aklın hoşgörü gösterdiği sınırların ötesinde hayal etme meziyetimiz, kuşkuculuğun kesinlikleri içinde çürümekten bizi koruyan kesintili çaredir. Deliliğin son tohumunu da yitirirsek, kuşku sadece ruhu öldürmekle kalmaz, yokluğu bize mezar olacak maddeyi bile yok eder. Zira sayelerinde yücelmek istediği-

miz nesneleri tabuta çevirir her berrak bilinç. – Var olduğumuza inanmanın ve kendimizi gerçeklik ütopyasında tahayyül etmenin deliliği, binlerce argümana başvurarak akıl aracılığıyla mücadele edip de en ufak bir sonuç alamadığımız çürütülemez metafizik güçtür. Kuşku geleceğin birbirinden ayrı her hücresini kemirip zamanı kansere çevirirken, aksine, hayatta ayak direme içgüdüsü sonsuzluğu yaratır. Olduğumuzu bildiğimiz şey ile bilmeden olduğumuz şey arasındaki çatışma çözümsüzdür; insan haysiyetini iki imkânsızlık arasına yerleşmiş bir soytarının trajik ikircilliğine varana dek yükseltir.

*

Kim olursa olsun herhangi birinin asla katlanamadığı bir macera olarak deliliği bile geride bırakan saçma bir karar –bu topraklarda yaşama kararı– almış olduğum için kimi zaman kendimi hiç olmadığı kadar önemli bir kahraman sanıyorum.

*

Boş böbürlenme ne dünyaya dair bir mülahazanın sonucudur ne de bir izlenim; dünyanın kendisi ve dünyayı anlama yasamızdır.

*

Asla maruz kalmadığım bütün isyanları düşündüğümde; varlık ya da hayalgücü alanında düşüncemi yahut duyularımı isyan ettirmemiş hiçbir şey olmadığını, olayların bayağılıktan dehşete dek uzanan yelpazesinin protestonun ve dinçleşmenin kaynağı olduğunu, insana duyduğum tiksintimi haklı çıkarmayan hiç kimse olmadığını, meleklerin bile düşüncemin iflahını kestiğini saptadığımda; velhasıl, felsefe maskesi altında gizlenmiş, seçkinliği ya da saygınlığı dert edinerek yahut da kuşkular sayesinde yatışmış, patetik kalma veyahut gülünç düşme çekincesiyle yumu-

şamış bütün bu isyanlar çökmek zorunda kaldığında; içimde asla gerçekleşmemiş ne çok nefret, sonuçsuz kalmış ne çok intikam, ıskalanmış ne çok kaos ve hâkim olunan ne çok anarşi taşıdığımı düşündüğümde; bütün bu isyanları düşündüğümde, insanlar karşısındaki tevekkülün, kuşkuculuğun ve ilgisizliğin nasıl bir felaket içerdiğini anlarım. Hiçbir içsel ayaklanma ölmez, ama hepsi de mağlup olmalıdır, zira bir tekinin bile mümkünü yoktur: Her şeyi elden geçirmek gerekirken, hangisi olursa olsun hiçbiri elden geçirilemez. Böylece, kendi acıma gömülmeyeyim ve de kendimi gülünç kılmayayım diye, dünyalı olma tarzını hiçbir biçimde değiştiremeden bütünüyle kabullenmek zorunda kaldım.

*

Gülünçlük korkusuyla dünyayı kabullenmek muaşeret kurallarını metafizik bir saygınlık düzeyine yükseltmek anlamına gelir.

*

Monotonluğun ve gereksiz sürprizlerin karışımı olan zamanın akışı geri dönüşsüz bir nakarat imgesi telkin eder.

*

Maddenin tarihi anonimdi; acının ortaya çıkışına dek de tarihten yoksundu. Acı zamanın uğraklarını ayırt etmemizi sağlayan tek olaydır; acı olmadan bu uğraklar birbirinden ayrılamaz, boş ve can sıkıcı kalırlar. Kronolojiden yoksun kaldığında cennet boş bir sembole dönüşür, zira hiçbir ıstırap yokluğunu gerçekmiş gibi gözümüzde canlandıramayız. Kendini yalanlamayan bir hayat imgesini ya da kendi kimliğiyle barışık bir varoluşun zamandışı vecdini nasıl yaratabiliriz? Istırap, maddenin dahice soluğudur, sonsuzluğun bayağılığı içindeki şeytani kışkırtmadır, kendi anlarının kasılmalarından doğan ve kendini bu anlardan yalıtarak on-

ları aşan zamandır, kozmik vasatlığa özgü sürekliliğin cazibesindeki düzey farklılığıdır; ıstırap, meleklerin homojen dünyasının esinlediği içdaralmasıdır, meleklerin sadakatinden doğan, ne bıkkınlık ne de saraka bilen içdaralmasıdır; velhasıl, ıstırap, maddeyi hayal etmenin en yüksek biçimidir, madde çekilen sıkıntıyı günah karşısındaki üstünlüğün kederli ve monoton cenneti içinde yok olup gitmemek için özlem duyulan bir şey haline getirir.

*

İnsanlar arasındaki yürüyüşünde, bir adaletsizlikten diğerine giderken sonunda bizzat Adaletsizliği anlamaya vardın; Adaletsizliğin bunaltıcı devasalığı seni hâlâ anarşiye inanacak kadar anarşist kılar. O zaman, maddenin içine bir patlayıcı sokuşturan ve maddeyi dışında vücut bulduğu hiçliğe kurtarıcı bir kibritle yollayan sınırsız bir tamirci Şeytan hayal edersin. İyilik ilkesinden umabileceğimiz hiçbir şey yoktur. Zira bu Tanrı kendi yarattığı ışıktan kendini kurtarıp Şeytan'a emanet ettiği bu ışıkla onu da bıktıran bir köstebeğe benzer. Kimin imgesinden olmuşuz biz? Kutsal Kitap yeniden gözden geçirilmeli; Demiurgos'la benzerliğimizin fazla berrak öykülerinin yerine karanlık mitler konmalı ve eğer biz kendimize doğrusal bir yazgı inşa edebilecek düzeyde değilsek, –kimsenin kendi yerinde olmadığı– bu dünyanın duvarları dinamitlenmeli. Zihnin isyanı, sonuna vardırıldığında, Yaratılış'ın külleri arasında huzur bulur ancak.

*

Her kreşendo –kalbinki ya da düşünceninki– zevk almamanın dehşeti içinde son bulmak amacıyla yüceliğe erişir. Trajedi, bazı sınırları korumadığında, sinir bozucu ve yanlıştır. Trajedide patetik olan acı değil, acının yorumudur. Vaktinde durmak her şeydir. Beethoven bile bilir abartıları ve horultuları. Aşırılıkçılık asla edebi bir kategoriyi temsil edemez; doruklar ifadeye konu ola-

maz. Sadece vasatlık ebedidir – ve tarafsızlar hariç, "taraf tutmamış" olanlar, zamana ve değişimlerine tahammül edenler hariç, herkes çuvallar. Tıpkı bizim sevimsiz teselli bulmazlığımız gibi isyan da bizi diple temasa geçirir. Kelimenin tam anlamıyla insanlık, varoluşun sultasına maruz kalmış olanı, Dante'nin Akheron Nehri'nin* sahilinde durdurduğu ve cehennemle cennet arasında gezinmeye mahkûm şu uyuşuk kişilerden oluşur.

*

Cehennem gündelik hayattan daha fazla gerçeğe yakındır; *Araf* sıkıntısı varoluşumuza bir ima gibidir; *Cennet,* tıpkı her mutluluk gösterisi gibi okunamaz ve gerçeğe benzemezdir. Dante'nin trilojisi insanın sıkıntısızca kurtuluşa katlanma beceriksizliğinin canlı bir örneğidir ve Şeytan'ın öyle üst düzeyden iâde-i itibarıdır ki bir Hıristiyan bunu asla tahayyül edemez.

*

Kişinin eksiksiz ve telafisiz yalnızlığı kendininkinden başka bir hayatı tahayyül etme muktedirsizliğinden doğar. *Başkasının* varlığından daha zor tahayyül edilebilecek hiçbir şey yoktur. Başkaları varmış gibi davranırız ama buna asla inanmayız. İnsan insana nüfuz edemez; sanki birey evreni tek bir kişinin soluğuna indirgemiş gibidir. Benlik saplantısı bir hayatın bütün hatalarının kaynaklandığı temel öğedir; keza bu hayatın imkânıdır. Kendi varoluş hissim benliğime bağışlanmış tek mutlaklıktır. Bu his olmadan dünyanın yapısı bir kuruntu gibi buhar olup gider. Ama dışardan bakıldığında, bu his de hiçbir bilinçli incelemenin ortadan kaldıramadığı bir kuruntudur. Biricik gerçeklik olarak varlık sürdürür. Var olmamaya gösterilen dirençtir; içinde hareket ettiğimiz bütün biçimler ve içlerinde olmaktan mutluluk duyduğumuz bütün gizemler bundan kaynaklanır. Analiz idmanına ne kadar boyun eğ-

* Yunan mitolojisinde cehennemdeki keder nehri. (ç.n.)

sek de, yokedilemez bir gerçeklik hissinden yayılan ve aklın işlevlerinden hiçbirine indirgeyemediği irrasyonel bölgeyi oluşturan benlik köklerini aydınlatmamıza hiçbir rasyonel çaba imkân tanımaz. Bireysel varlığımızın pıhtılaştığı, varoluşumuzun ortaya çıktığı çıkış noktamız bize erişilmez kalır; oraya eklediğimiz her şeyi düşünce yoluyla soyutlayabiliriz, ama var olma olgusunun bize verdiği hissi sulayan kaynağı hiçbir akıl yürütme kurutamaz. Bu, gururumuzu okşayıp düşüncemizi aşağılayan en yüce sürçmedir.

*

Ruha zihinsel işlevler atfetmek; duyguyu kategori mertebesine, ürpertiyi de bir yargı işlevine yükseltmek; mantığın dışına, kardiyolojik bir evrene kaçmak... kaosun öğeleri bunlardır! Peki ya duyuların ve kanın taşkınlığı nasıl engellenebilir? Yasa Tabletleri düşüncenin bağrında aniden parçalandı; iç karartıcı düşüşe de büyük kargaşaya da hiçbir sınır, hiçbir marj yok; iç çekişlere de tebessümlere de hiç mola yok. Sen kederliysen yeryüzüyle gökyüzü de kederlidir; sen keyifliysen bütün madde seninle birlikte güler. Ruh, hiçbir tümdengelimin asla erişemediği bir hızla genelleştirir; bir ürpertinin getirdiği sonuçlar karşısında kıyas geriler. İçimizdeki en öznel şey sanki büyülenmiş gibi dünyanın yasası ve maddesi halini alır; kaprislerimiz nesneleri konularına dair ne kadar kesin olursa olsun her türlü bilgiden daha hızlı ve daha güçlü bir şekilde renklendirir; delice bir heves kaynaşırken evren şeytani bir tesadüfün suç ortaklığını bile ürküten ani bir nedensizlik içinde yanıp söner. Ruh, esinli bir uygunsuzlukla birlikte, tözü içinde kendi üstüne titrer; rasyonel düzen açısından bu yüce bir kaltaktır, tinin gelenek göreneklerini kendi aşırılıklarıyla engelleyip aydınlığın edebini lekeler. Ruh kural tanımaz; ayın altındaki bütün ahlak bozuklukları arasında onunkisi en büyüğü ve ehlileştirmeye en dirençlisidir.

*

Hava uzamdan boşalırsa keder doldurur bu kez, keder ki var olan her şeye var olmayanın ufûnetini yayar ve dünyada hem kuşku duyulan hem de görünüşte gerçek –bu gerçekliğin düşünde gerçek– bir tür içerik oluşturur.

*

Arzu insanı genel hiçliğin üzerinde tutar; ta ki sonunda yerçekiminin nihai erekliliğine –bu hiçliğe– düşmek için yeterince kuruyana dek.

*

Her bitkinliğin [*dor*] bize mal olduğu büyük yorgunluk içinde serilebileceğimiz köşe bucağı ne güneşin ne de ayın altında bulabiliriz; imkânsız bir yeryüzüyle ıssız bir gökyüzünde teselli bulmamız için müziğin bizi davet ettiği dünyaüstü boşluk vardır yalnızca. Burası, ikili imkânsızlığın kesiştiği herhangi bir yerde özetlediği, iki boşluk arasında kalmış bir yöredir. Zira yeryüzü gökyüzünden daha kesin değildir; bu nedenle, soluk olarak içimizde kalan şey her ikisinde de payı bulunan bir belirsizliğe doğru kayar.

*

İnsan sefaletin içindeyken zarûrî olanı arzular; zarûrî olana sahipse ihtiyacı arzular; ihtiyaç duyduğu şeye sahipse gereksiz olanı arzular; gereksiz olana sahipse ahlaksızlığı arzular – dolayısıyla da yeniden sefalete düşer. Tek tek her bir kişinin çevrimi böyle olduğu gibi genel olarak insanlığınki de böyledir. Attığımız her adım bizi yok oluşumuza götürür; elverişli ve hoş bir koşulun yokluğunda uzandığımız uç budur. Her varlığın nihai düşü cennetken, her yaptığımız da cennetin inkârıdır. Dünyanın ve ruhların doğurduğu her şeyin mutluluğa ve dengeye organik olarak

elverişsizliği ortaya çıkmalıymış da her var olanın bağlı bulunduğu geçicilik demeti üzerinde bir lanetin ve eğretiliğin gölgesi gezinmeliymiş gibi olur âdeta. İnsanın bir anlam perdesi dokumayı başaramadığı marazi ürpertilere kapılan her damar, her sinir, her hücre saz gibi titrer. Biz bu dünyada kaldıkça Şeytana el uzatmamız gerekir; bu teslimiyet olmadan soluk alamayız. Bu dünyanın ötesinde belki Tanrı bize kollarını açacaktır, ama aldığımız soluğun artık ne anlamı ne de yeri olacaktır. Kelimenin gerçek anlamıyla hayat ancak cennet yokluğunda vardır. İşte, varoluşun tek aksiyomu budur. Gerisi özgürlüktür...

*

İnsanlar yontulmuş imgeler* yaratmaya son verdiğinde son kişi kalana dek birbirlerini öldüreceklerdir. Bu evreye ne zaman varacaklarını tahmin etmemiz imkânsızdır. Ama tarihsel oluşun sonucunun insanların putsuz, ibadetsiz, tapınmanın körlüğü olmadan yaşama güçsüzlüğü olduğu kesindir. İster dinsel ya da politik hayaletler karşısında eğilsinler, ister şaşkınlıkları bir fetişin, bir tanrının ya da bir partinin mutlak simülakrından kaynaklansın, düşüncelerini bir şeye tabi kılmaları gerekir. Zamanın akışı içinde, bir an için bile olsa, düşüncenin ve kalbin yüce hedefi olmamış nesne ya da idea yoktur. Bütün görüntüler sırasıyla tanrısallıkların yerini tutmuştur. Her yaratığın bağrında yatan kâhince içgüdü, Yaratılış'ın farklı biçimlerini coşkusunun boyun eğdiği zorba gerçeklikler haline getirdi. Tarihte rehberden, idealden, yanılsamadan yoksun tek bir âna bile tanık olduk mu? Parçalanma dönemleri bile dekadansı bir mite dönüştürdü ve istikbalden yoksunlukları karşısında secdeye kapandılar. İnançsızlar inan-

* Yontulmuş imgeler –Romencesi *"Chip cioplit"* – Mısır'dan Çıkış 20:4'e gönderme yapar: "Kendine yukarıda gökyüzünde, aşağıda yeryüzünde ya da yer altındaki sularda yaşayan herhangi bir canlıya benzer put yapmayacaksın." [Fransızca çevirisinde "yontulmuş imge" denmektedir; ç.n.] (Kudüs İncili çevirisi).

mamaya inanır; kuşkular da en az kesinlikler kadar besler. İnsan özü gereği dogmatik varlıktır. İnsan için kısır, evrensel, hoşgörülü kuşkuculuğundan ve acı tebessümünden daha katlanılmaz hiçbir şey yoktur. Yaptığı her şeyde kan görmek ister; yanılmadığı yanılsamasına sahip olmak için, ciddiyetin, tartışmasızın içinde olduğunu hayal etmek için kan umut eder. Sohbet ile hakikatleri ortak yaşamın basit konvansiyonlarına indirene dek ılımlılaştırma yönünde sahip olduğu sanat gündelik güvencemizin temellerini çatlatma riski taşır; o zaman peygamberler ortaya çıkar, güruh onları takip eder, takip ederken de teslim olur. Tartışmalar mucizevi şekilde sona erer, hakikatler sanki sonsuzluğa özgüymüş gibi yerleşir, ironi mukadderat olur ve her bir kişiyi tehlikeye atar. Yontulan imge –polisin ya da ideolojinin yardımıyla– eski kral ve imparatorların, eski efsanelerle eski efendilerin yerini alır.

Her türlü bâtıl inançtan aniden kurtulmuş yaban insan sürüleri hayal etmekte zorlanırız. Hangi yasa, hangi kod, hangi otorite onları hâlâ kendi yerinde tutacaktır? Dışsal bir tufanın zamanında boy göstermesi hariç, insan milleti son bâtıl inancın yok olduğu –öngörmesi imkânsız yine de muhtemel, hatta kesin– gün son bulacaktır. Son altın buzağı imha edildiğinde artık hiçbir güç, kaosu durduramaz. Ama yontulmuş son imgenin can çekişmesini seyretme mutluluğu kaç kişiye nasip olur?

*

Organların gizli çürümesi pıhtılaştığında ruhta bir melodi doğurur: Keder. Keder büyüyüp öldüğü ölçüde bedenimizin eksikliğinden ve zaafından kaynaklandığını unutur, ona hissi söz dağarından alınma bir ad veririz, her hücrenin zehirli özsuyla dolup taştığını fark etmeden yüreğin sanlarına göre vaftiz ederiz onu. İç çekişlerimizin kökenine dair yanılsak da, kendi çevremizin üzüntüsünü doğrudan yorumlamamız imkânsız olsa da, temel sıkıntılarımız asla açıkça ve doğrudan doğruya kendini göstermeyip aksine ruhumuzun eleğini gerektirse de; işte, bize en yakın olanın

neden ancak kendi dolaysız çürümemiz de dahil her şeyin netleşip mesafelendiği sözün dolambacıyla bilincimizin aydınlığına girdiğini açıklayan şey budur.

*

Varlığın bağrında insanın kendini dayanışma içinde hissedeceği küçük bir tutam ot ya da kum tanesi bulamamak; yalnızlığın tersine dönmüş sonsuzluğu böyledir.

*

Yapacak hiçbir şeyin olmadığının öğrenildiği bir dünyada tek meşru faaliyet ağlamaktır. Edep duygumuz ve içsel tükenişimiz gözyaşlarımızın kaynağını kuruttuğunda, edimlerin birbirine eklenmesine görünmez bir iç çekişle eşlik etmekten başka bir şey gelmez elimizden; bu ise içgüdülerin gösterişinden ya da arzunun deliliğinden daha çabuk tüketir gücümüzü. Dirimselliğimizi akıtan iç çekiş! Ağlamaktan içimiz kuruyana dek, gözyaşlarının, kaynağı doğumumuzda ilk boğulmamıza mal olmuş gözyaşlarının kurumasıyla gözlerimiz görmez olana dek sarhoşluğumuza ağlamaktan daha büyük ve daha haklı bir yorgunluk var mıdır?

*

İnsanları sevmek ya da onlardan nefret etmek, onlara fazla önem atfetmek olur. Din de kinizm gibi yanılır; İsa Şeytan gibi abartır. İyilikle kötülük her yaratıkta aynı orandadır. Temiz bir ruh tek bir gün bile yaşayamaz; varoluşun mümkün olması kirli bileşimimiz sayesindedir. Hayatın ikliminde meleklerin kanatları düşerken bizler, yükseleceğimizi sanan bizler ancak düşüşe, bütün yaratıkları yöneten bu ifade edilmemiş ama ezeli yasaya direniriz. Bilgeliğin bir anlamı varsa, bu, bir üslubun içine sızmaktır, kendini yok olup gitmeye bırakan kişiye özgü soğuk ilgisizliktir.

*

Varoluş: Ahlaksızlıktan ziyade uzlaşma. Varoluş bir hiç değilmiş gibi davranabilmek ve bize sadece acıya ve kaygıya mal olan bir yemine sadık kalmak için *kendi aramızda* anlaşırız. Bir gerçekdışılığın sonucu olan bu acı ve kaygılar yüce bir gerçekliğe ait kalır; böylece başlangıçtaki anlaşmamızı belirgin bir etkinliğin sanlarıyla onaylamış oluruz. Tenin ıstırabı ile zihnin huzursuzluğu gerçeklik ihtiyaçlarını haykırıp şiddetle sahicilik talep ederler. Akıl boşuna karşı koymaya çabalar, baskın çıkan onlardır. Acı, varlığın desteğini talep eder; bu desteği ona vermemiz ve bunu yaparken teorik bakış açılarımızı feda etmemiz gerekir. Dünya, ilk ıstırap vesilesiyle bilinç alanına girdi; bu ıstıraptan önce hiç kaydı yoktu; sanki yokmuş gibiydi. Ne kadar ıstırap çekersek, onun öfkesi içindeki ıstırap bize varoluşu o ölçüde gösterir, ta ki sonunda varoluşu bütünüyle kucaklayıp onun yerine geçene ve ona son verene dek. Varoluşu ıstırap yarattı, ıstırap yok etti.

*

Fiiliyatta ya da görünümde [*okunamayan kelime*] yöre olmadığında, keza tanrı lütfunun en ufak kaynağının bulunduğu günaha ve şanssızlığa gömülmüş yeryüzü köşesi kalmadığında; viran olmuş kalpler arasında şeylerin biçimsizleşmesinden ve ışığa düşman gizlerin ayrılıp kopmasından başka bir şey olmadığında; o zaman, öyle bir susuzluk çekerim ki ağlayıp sızlanmamı yağmura, rüzgâra ve eleme meydan okumaya cüretli ham bir taş halinde dondurmak isterim. Varmış gibi gözükenlerin hiçbirinin bize yararının dokunmaması nedendir? Olaylar gururumuz üzerinde neden sadece bir leke bırakır, neden bütün evren benliğimin uğursuz bir yalanından başka bir şey değildir? Tüm düşüncelerimiz güneşi, soluğumuz da güneşle birlikte kendi kendini inkâr ederken güneş neden doğuyor hâlâ? Ben kelimelerimi evrene öyle fırlatıp atarım ki onların kaotik gezip dolaşmalarından kimse en ufak anlam çekip çıkaramaz; akıl sır almaz şaşkınlığımızı yenmek ya da şaşkın zihnin uçsuz bucaksız teselli bulmazlığının sızlanmasını

yatıştırmak için girişilmiş çabalar da böyle tamamlanır; öyle ki, hiçbir kelimenin hiçbir varlığı sınırlamadığı döneme her şey geri dönsün diye, dilin kendini beğenmiş övüngenliğine boyun eğmeden önce içinde bulunduğumuz genel dile sığmazlığa her şey geri dönsün diye, bu dünyadaki herhangi bir şeyin adını ya da bizzat bu dünyayı yeniden bulmak amacıyla boşluğa öylece bırakılmış söz dağarını artık hiçbir idrak gücü bir araya getiremez.

*

Dünyayı karalama yeteneği, tesellisiz kalbe zihnin asla yapmadığı kadar büyük bir bağıştır.

*

Mezarlık dogmatizminden kurtulmuş şüpheci bir mezar kitabesi gibi var olmak dünyada...

*

Hiçliğin saflığına yönelmeyen şeylere azgın bir bayağılık sinmiştir, ama biz Hiçliğe yaklaşmaya ne kadar çabalarsak içimizdeki hevesler de o denli tepki gösterip bizi varoluşun pisliğine güçlü bir şekilde yöneltir. Mutlağa duyduğumuz susuzluk kendi sonsuzluğu içinde yaklaşıklığın gölgesini taşır; üst sınırımızın en yakınında pusuya yatmış hayvani içgüdümüz vardır. Hayatın dışındaki her çözüm onun tuzağına düşer.

*

Bu dünyada birbirlerini etkisizleştiren, bunu yaparken de içinde hareket ettiğimiz hayat simülakrına gereken belirgin ama istikrarsız bir denge yaratan iki zıt güç vardır: delilik ve polis.

*

Hiçliğin saf görünümü dışında her şey nafile bir yapımdır. Özenli bir bunaklıkla dokunmuştur evren. Sanat, devlet, din, aşk ve nefret; – aynı bilgisizliğin sayısız biçimi. Kozmogoni engin bir cehalet ürpertisinin meyvesidir.

*

Bir *andante*'nin bitmek bilmez dermansızlığından yayılan telef olmanın cazibesi karşısında hiçbir Hıristiyanlık bizi tutamaz. Zira ruhun bozgunudur soyluluğun son sözü.

*

Bir insan ancak kendisiyle dava ortağı olabilir.

*

Zihnimizin hücrelerinde kim bilir hangi dünyaların kapısını aniden açan, sonra da bizi yeryüzüne iade eden, yararın her türünden yoksun, toplu bakışların kurbanı; veyahut, biz olası bütün dünyaların yokluğa düşüşünden başka hiçbir çıkışı altımızda fark edemezken, bu aynı yeryüzü emin ayaklarımızın altında gizlendiğinde beliren bu harabeler.

*

Saf zamandan daha fazla hiçbir şey ürkütmez insanı. Bir pazar günü tatili bir hafta, iki hafta, bir ay uzarsa, insanlar zamanın akışını ve çıplak varoluşu meşguliyetsiz gözlemek zorunda kalırsa, cinayet bile onlara müthiş bayağı gelir. Vecdsiz bir cennet gibi boşalmış yeryüzünde, çabasız, tersiz, bir mesleğin ya da bir "idealin" kaygısızlığı olmadan yaşanan her an bitmek bilmez bir kâbus boyutu edinir. İnsan *bir şey görmemek* için *yapmalıdır*; *ne olursa olsun herhangi bir şey bütüne* tercih edilir; edim ruhun sonsuzu yenip bastırdığı işarettir. Sonsuz bir pazar gününü hangi hayalgücü tahay-

yül edebilir? Tanrı insanı gündelik hayatın cehennemine sürükleyerek onu cezalandırmadı; cennetin olumsuz niteliklerinin ufkunu adımları altına sermiş olsaydı onu çaresiz biçimde mahkûm etmiş olurdu. En bilinçli düşünür bile saf varoluşu, nesnesiz ve zaman hududu olmayan varoluşu ancak tesadüfen sezer. Günde birkaç dakika yeter; bu ürperti karşısında korkuya kapılıp kaçar insan. İnsanın elinden terleme yeteneğini alın; gözünüzün önünde derhal parçalanıp dağılır. Her bir kişinin meşguliyeti, esas mesleği sıkıntıdır. Sıkıntıyı ortadan kaldırırsanız tarih tamamlanır.

*

Mümkün olanın artık mümkün olmadığını, her olasılığın ertelenmiş olduğunu anladığımız andan itibaren, mumya gözlerini geçici olanın üzerine sonsuza dek diktiğimizde ve kalbimiz artık çarpmadığında hakikati kavrayacak, her yanılsamadan kurtulmuş bir bakış açısı içinde dünyayı kucaklayacak hale geliriz. Kemikleşmiş her umut ilave bir hakikat kazanımı anlamına gelir. Varoluş bir ütopyanın meyvesidir. Ve bu ütopya anlara duyulan inançtır, ardışıklığın naif bunaklığıdır. Evreni katlanılabilir kılmak için ne ekleyebiliriz ona? Zaman, yaratan ve yok eden, var olanı hiç çoğaltmayan ama kendileriyle birlikte mutlak bir yenilik getiriyor gözüken güçleri birbiri ardına ortadan kaldıran zaman, sonsuzluğun trajik biçimsizleşmesidir, hareketsizliğin işe yaramaz imgesidir. Aslında hiçbir şey olmaz, bugün ya da bambaşka bir anda yaşamak hiçbir şeyi değiştirmez, her an bütünüyle sonsuzluk olanı çaresizce yansıtır, zamanın başlangıçtan itibaren bir kitabe yazdığı mezar taşıdır evren; uğursuz bir evrimin anlamını çözmeye gücü yetmeyen, aldanmış, hiç yaşamamış bütün kalpler bu taşın altında yatar.

*

Birlikte yaşamak, tıpkı kendinde yaşamak gibi, insanlar için ancak ikincil nedenlere gösterdikleri mutlak dikkatle mümkün ola-

bilir. Bir olayın içkin doğasını ve temel saikini görebilmek için ondan kopup dışardan mülahaza etmek gerekir. Ama bu durumda da tarafsızlık ağlarına ve tehlikelerine kapılarak hareket edemez olunabilir; refleksler zayıflar; her hareket aksak bir hal alır; bütün olaylar doğrulanır ve tercih yokluğundan hiçbir edim gerçeklik olamaz. Hayat hakikatin dışında çiçeklenir.

*

Sinirlerim, üzerine tarihin halılarının serildiği akan gözyaşlarıdır.

*

Güneşin altında olabilecek her şeyi inkâr etmiş olmak; öncelikle de güneşin kendisini...

*

Hiçliği engelleyen her gürültü ile zihnin hiçliğe atfettiği sükûnet evrensel bir zelzele gibi kanımı donduruyor. Kaygı her varoluş edimine özgü reflekstir, varolan bütün nesnelerin gölgesidir, görünmez çehresi olduğu Yaratılış'la birlikte var olan doğal olgudur.

*

Istırabın olmadığı her şey –bir bakış, bir söz, bir kitap ya da bir ses– beni öldüresiye sıkar.

*

Nefret hissinde marazi bir zevk varsa, bu, kendi kalbinin ve de bütün kalplerin efendisi, sonra da katili olduğunu hissetmenin kanlı kibri ile sarhoş edici bir yalnızlıktan kaynaklanır.

*

İnsana hâkim olan ya da insanın asla hâkim olamadığı bütün tutkular arasında en saçması, en az denetlenebileni ya da rastgele bir anlama indirgenebileni Tanrı tutkusudur. Bu tutku zihnin bağlantı kopukluğunun, duyarlılığın çılgınca sapmasının mı meyvesidir, yoksa nostaljinin en son sapkınlığı mıdır? Nesnesiz bir ateş içinde saçılıp savrulmuş amma da yürek sıcaklığı! Aklın hiçbir unsuru böyle bir cazibe tohumunun yeşereceği ısıyı öngöremez, zihnin hiçbir berrak argümanı rasyonel gerçekliği olmayan bir doruğa doğru yükselen bu ateşi doğrulayamaz. Ruh Tanrı'yı doğururken aklın tarihini lekeledi.

*

İçsel kısırlık delilikten kendini korumanın en emin yoludur.

*

İlerlemenin inkârı olarak iç çekme...

*

Her an tamamlanıyor gözüken bir sonsuzluk içinde, ufuksuz bir ertelenme içinde yaşıyoruz hepimiz; hayatımızın imgesi, bir bağlaç sonrasındaki nokta gibi, hiçbir anlamda yer bulamaz.

*

İronimi taçlandırmak ve kuşkuculuğuma patetik bir giysi giydirmek ister gibi bu boş evrenin soylu sembollerini alaya almak için onları kuşkuya tabi kılarken yine de klasik Dikenli Taca* sürmedim elimi.

*

* Çarmıhtaki İsa'nın sembolü. (ç.n.)

Tanrı bir yürek marazıdır. Yardım bulma ihtiyacımız, zayıf ve güçsüz varlıklara zaafları içinde güç veren bu belirsiz desteği tasarladı. Güçlüler –belirsizliklerini sırtlarında taşıyanlar, kendi temelsizliklerinden cesaret bulanlar– daima O'nun dışındadırlar; hiçbir büyük harfe bâtıl itikat beslemeden yaşarlar, zira bir varlığın, düşünce düzeyine yükselmiş olsa bile, kavramları ya da şeyleri, ikâme edilebilir gerçekliklerinin devamlılığı içinde, çerçeve olarak sahip oldukları genel anlamsızlık içinde eşit düzeye getirmenin ne kadar zor olduğunu gayet iyi bilirler.

Putlarla dolu olmayan bir site, dahası bir kalp, çöl ve kıraçlık sembolleridir. İçimizdeki her şey yontulmuş bir imgenin rölyefini talep –ve imal– eder. Bizim mutlaklık tohumumuz bizzat varlığın dayanıklılığı içine atılmıştır; bu tohum kandan önce gelir. *Her şey bir şey* olmalıdır; yaratılanın bilinçdışı postulatı budur. Yüce iyiliği ifade ettiğimiz deyişlerin çeşitliliği belirgin değişkenliği içinde aynı coşkuyu derinlemesine yansıtır. Tanrı ya da tanrılar; devlet ya da uygarlık; otorite ya da ilerleme; bir ulus, bir sınıf ya da bir birey; ölümsüzlük ya da yeryüzü cenneti – ezeli Altın Buzağı'nın* sayısız çehresi. Bir kavramı soyut bir dizinin ya da bir nesneyi somut dünyanın dışında tek başına bırakma ve onu bir büyük harfle taçlandırma arzusu derin bir susuzluğun meyvesidir; Tarih bunun sonucudur. Varlıkların ve şeylerin evrensel zincirinden bir kişi ya da bir şey kopartılıp çıkartılmalı ve başına buyruk halde yükseltilmelidir; zincirin bir halkasının diğerlerine bağlı olmaması gerekir. Böylece yürek determinizme isyan eder. Geçmişin içinde bir yerde, gelecekte ya da şimdiki zaman denen bu düşte insan her doğaçlamanın inkârını doğaçlar. Her şeyin *bağlı olduğu* bir özgürlük sembolü yaratır. Böylece, evrende kendi rahatını temin eder ve zaafını aldatır. Mutlak, en derinimizdeki şeylerden kaynaklanan mutlak, kendi boşluğumuz ile şeylerin boşluğu üzerine sürdüğümüz varaktır; derinliğimizin yüzeysel kısmıdır, temeldeki ödlekliğimizin metafizik aylasıdır. Tanrı'yla bu dünyanın iflah

* Eski Ahit'teki putlardan biri. (ç.n.)

olmaz ve kısır ışığından kaçıyoruz sadece; sıcak ve filizlendirici, sonsuzca üretken ve erişilmez bir karanlığa sığınıyoruz, bizi yiyip kemiren, solunamaz bir hakikati ve tesellisiz bir gökyüzünü bize gösteren kötülük eğilimlerinden koruyoruz kendimizi. Berrak görüntülerin sınavına katlanacak takatimiz yok. Her şeyde hiçliği seyreden kusursuz akıl sağlığı, etrafındaki boşlukla kardeşlik kuran zihin; bütün bunlar ruha zarar verir. Keza akıl, dengesini koruyabilmek için Tanrı'yı ve yeryüzünde onun yerini tutabilen her şeyi doğurur ki bu denge, aklın ışığında, yetersizlikten ve zırva yapıdan başka bir şey değildir.

*

Bir mitin yıkımına yol açmaktan büyük zevk alan, veyahut, hiç olmazsa, en azından bu yıkıma tanık olan, olumsuz ama son derece çekici bir havarilik mevcuttur. Altında insanların barındığı ve bir geleceğe dair yalanlar besledikleri sahte yapıların yıkımı basit bir teknik gerektirir: "Hakikat"in biçimsel kırılganlığını ortaya koymak, sonra da acı acı alay edip sövüp sayarak bu "hakikat"i desteklemiş olan coşkuyu yok etmek. Bir mit ruhun kalorilerinin desteklediği bir hatadır. Bu kaloriler eriyip tükendiğinde, harekete geçirdikleri mantıksal mimarinin hiçliğini daha fazla ortaya sermekten başka bir şey yapmazlar.

İnsanın mitolojiye olan ateşli coşkusunu hiçbir şey durduramadığında, bütün oluşum büyük bir istek ve dehşetle kendini dayatıp ardından başkalarına yer açmak için çözülüp dağılan kurmacaların kaçınılmaz ikâmesinden başka bir şey olmadığında, bir mitin çöküşünü hızlandırmak neye yarar? Yine de şuna yarar: Zihin ancak bir mitin çöküş anlarında, hiçbir mutlak inanç artık bir kurumu desteklemediğinde ve başka inançların şafağı kendi kolektif ve yanlış ışığıyla bizi büyülemek için ya da yalnızlığımızı, zekâmızın oyununu ya da acımızın kaprisli idmanını felç etmek için henüz ortaya çıkmadığında gerçekten soluk alır.

*

Sürenin kendi akışını beslediği ilave bir alçaklıktır her geçen an.

*

Başkalarıyla birlikte geçen bir saatin ruhta bıraktığı lekeyi silmeye bir yıllık yalnızlık yetmez; ortak soluk alarak geçmiş bütün bir ömrün bıraktığı lekeye gelince, bunu unutmaya ne cennette ne de cehennemde yeterli zaman olur.

*

Bir şey yapmak değil yaşamaktır en zoru. Güçlük arazdan değil, özden gelir. Hepimiz kendimizi meşgul ederiz –zira eyleme duyulan bâtıl inanç olmadan yaşamaya devam edilemez–, ama mevcut haliyle *var olmak* bir sıkıntı idmanıdır, çıkışsız bir özkıyımdır. Varlığımızın açığa vurulması adımlarımızı köstekler, nefesimizi keser ve ufuksuz bir dünyanın ortasında kanımızı dondurur. Varolmanın sakıncası olgunluk yıllarımızın ya da hayatımızın sonbaharında kemâle ermenin sonucu değildir, kökenimizdeki zaafı ve temelsizliğimizin beslendiği kaynağı oluşturur. Böylece bu saf varolma halinin açığa vurulması ilk günahın dengi olur, bunu içimizde sonsuza dek yenilemek bizzat zamanın işlevidir.

*

Üzerinde uzlaşmaya varılabilecek herhangi bir şeyin varlığına inanılmadığında, bir sürgün bıkkınlığıyla dalınır her gece uykuya.

*

Tüm içgüdülerimiz bizi ölüme karşı korur; hayata karşı ise hiçbir şey korumaz. Bu iki musibet arasındaki konumumuz âdeta çözümsüzdür.

Ölümün bize perspektif diye sunduğu ıstırap yokluğu karşısında dehşete düşüyoruz, ama şu anda yaşanan ıstırap dehşetin ta

kendisidir. Hem ölümün hem de hayatın dışında olan bir dünya tahayyül etmek mi? İnsan ıstırap çektiğinden ve düşündüğünden beri asla başka bir şey yapmadı. Sadece kendi varlık nedenini –ve de kendi yenilgisini– ekledi hayata ve ölüme.

*

Akıl, uzayda kaybolmuş, bayağılığın cılız titreşimlerine indirgenmiş bütün duaları, peş peşe gelen mitolojilerin semalarına dağılmış yığın yığın tanrıyı, düşüncenin ihtimal dışı efsaneler için beslediği devasa alevleri ya da gülünç tahminler uğruna dökülen kanı hayal ettiğinde, o zaman, evren bir yanılsama mezbahasına benzer ve can sıkıcı miktardaki bu yanılsamalar bir tözün, yegâne bir gerçekliğin gücünü edinirler.

*

En dikkat çekici tavırdan en uçucu kesinliğe, imparatorlukların uğursuz yürüyüşünden herhangi bir bahtsızlığın keyfi küçüklüğüne dek; bugüne dek hiç vuku bulmamış olan her şey olmayabilir ya da başka türlü cereyan edebilirdi. Bu radikal olumsallık fikri yine de öyle korkunçtur, bundan nihai sonuçlar çıkarmaktan öyle çekiniriz ki, yazgıya ve zorunluluğa tapınmaya sığınırız. Bilgelik bu sonuçların esinlediği münasip kaygıya –ve öncüllerinin inkârına– indirgenir.

*

Şeyleri –serinkanlı bir düşünceyle, yahut duyarlılığın bilinçsiz tepkileriyle– ele alış tarzımıza bağlı olarak dünyadaki konumumuz baştan sona değişir. Tarafsız bir analizden sonra kökten aşağılıklığımızı görmememiz nasıl imkânsızsa, doğamızın gizli itkisiyle kendimizi her şeyin merkezi ve hedefi olarak görmememiz de imkânsızdır. Düşünceyle eylemin arasında bir uçurum vardır. Va-

rolmak ile anlamak arasında hiçbir ortak noktanın olmadığıdır bu uçurum. Eğer her insan kendi gözünde son insan değilse, deyim yerindeyse, zamanın nihai taçlanışı değilse, olaylara ve edimlere öyle cılızca katılırız ki, niyet ile olgu arasındaki mesafe pasiflik ve şaşkınlık uçurumu üzerinde açılıp hayatı kaçınılmaz bir hayrete indirger. Varlığımızın gizemi anlamsızlığımızdaki kesinliğin sonuna dek gitmeyi beceremeyişimizde yatar. Son derece açık seçik bir çıkarsamaya direnen irrasyonel, yokluğunda varlığımızın sona ereceği yok edilemez tohumu taşır. Hiçliğimizin bilincinde olan bizler sanki her şey olabilirmişiz gibi davranıyoruz ve böylece çözümsüz niteliğiyle herkese özgü varlığı değişken yoğunluk derecelerinde tanımlayan temel ikiliğe maruz kalıyoruz.

*

Söz dağarında mevcut bütün sıfatların dengini ne rüşeym halinde ne de fiilen içeren her şey ancak yaklaşık olarak canlıdır. Bir kişide alçaklığın geniş yelpazesine yabancı, lekesiz bir asalet bulursak, bu asalet o kişiyi saf haldeki alçaklıktan daha aptal kılar. Zira hiçbir şey meleksi maymundan daha az doğal değildir. Saflık, boş olma, sadece havayla ve gerçekdışıyla iletişimde bulunma riski içerirken, alçaklık, varlığın derinlikleriyle bağından dolayı olsa da her zaman derindir. İçimizde, hayatta olduğumuz ölçüde, en çelişik sanlar birarada bulunur ve bunları birbirinden, asla yok edilemez bir özle değil, kimi sanların üstünlüğüyle ayırt ederiz.

Eğitim ve ödleklik bizi sadece olmak istediğimiz şeyi görmeye alıştırdı, asla olduğumuz şeyi değil. "Ahlaki güzelliğe" duyulan bâtıl itikat yapay bir insan yarattı. Bununla birlikte, yaşamayı arzu ettiğimiz modele ilgisiz kalmayı başardığımızda, o zaman, varlığımızın dışında olduğunu sandığımız hiçbir şey bize yabancı olmaz. Bayağılık, iğrençlik, açgözlülük ve kanın gizliden gizliye kaynaşmasına bağlı her şey ruhun gerçek unsurları halini alır; bunlar arasında öyle bir tutkuyla çırpınırız ki, "asil" idealler aracılığıyla yapmayacaksak eğer, bunları itiraf edecek cesareti bulamayız.

– İnsan ancak kendisinin ne kadar aşağılık olduğunu bilmiyorsa kendisiyle barışıktır. Bu aşağılıklık düzeyi samimiyetle bilinçliyken bile inanmaya eğilim gösterdiğinden son derece daha yüksek olduğundan kendini bilmek çözümsüz bir problem kalır. – Psikoloji, insandaki cehennem için, asil eğilimlerinin utanç verici yanları için icat edildi; ne var ki, tıpkı cehennem gibi, bitmek bilmez uygulamasını sürdürse bile yine de bunun üstesinden gelemez.

*

İsa çarmıhta sadece üç gün çürüdü; bizse bütün bir ömür; yazar, daha doğrusu Yaratılış'ın suç ortağı ezeli ve kımıldamayan Tanrı daha ilk günden, zaman denen bu genel çürümede yer aldığı andan itibaren kendi yetkinliğini anladı. Yaralı düşüncelerin teolojisi, son derece bozulabilir, insan imgesini taklit etmek için kendi tözünü yıpratan bir tanrısallık hayal eder. Şu ana dek göklere sadece kalplerimizin yüzeyini yansıttık. Yine de gökler trajediye gömüleceğimiz ideal yöreyi, kekre bir sonsuzluğa özgü uzamı temsil etmiyor mu? Günahlarımızın Şeytan ikonuna katacağı hiçbir şey yok; yine de can sıkıcı yavanlıkta bir tanrısallığın bayağılığını diriltecek olan günahlarımızdır. Şeytan ruhun tüm sanlarından daha ne kadar zaman tek başına yararlanacaktır, daha ne kadar zaman sırlarımızı bize ifşa edecek tek ayna ve kibrimizin gücü olmaya devam edecektir? En iyi ve en kötü yanlarımızı, içimizdeki en sahici tarafı sanki ona yansıtmış gibiyiz; onun rakibini ve efendisini oluşturma ânı geldiğinde de, bitkin, güçsüz, kansızlığımızın sanlarından ibaret kırılgan bir imge yaratmışız. Sonunda bir Tanrı yaratacak gücü bulacak mıyız kendimizde?

*

Güneşin altında umut mucize kabilinden varlık sürdürse bile kendinde bir mucize olan şeylerin akışını, anları birbirine bağlayan, onlara içerik ve anlam veren tek gücü hiç değiştirmez.

Umudun yok oluşu gezegenleri nafile süslemelere indirger ve aydınlıkla karanlığı aynı hiçliğin iki veçhesi yapar. Hayatın perspektifi içinde asıl günah umutsuzluktur, umutsuzluk karşısında cinayet, olası bütün ahlaksızlıklar gibi, önemsiz kalır. İşte bu yüzden "iyilik" umuttan kaynaklanan her şeyken, "kötülük" de onu inkâr eden her şeydir. İstikbalin cazibesine kapılmış bir katil bu nedenle ahlaklı bir yaratık olarak kalır; zamanın boşunalığına kafayı takmış bir melek düşüş hiyerarşisinin son basamağında yer bulur. Hâlâ umut etmek ne anlama gelir? Olasılık fikrini evrensel kansere bağlamak; hiçbir şeyin tedavi edilemeyeceği aşikârken iyileşme telkininin aldanmış kurbanı olmak; ışığın anlamsızlığıyla gözleri bağlamak; uçurumun üzerinde körebe oynamak.

*

Sıkıntı, herhangi bir inanç için yaşayıp ölmeyenlerin çektiği eziyettir.

*

Ömrümüz boyunca yapıp ettiklerimiz hemcinslerimize karşı acımasızlıktır; sadece intihar kendimize karşı acımasızlıktır. Genellikle, kahraman kendini öldürmeyi başaramayan kirli bir varlıktır; böylece tam bilinçle her şeyi dışarıda riske atar; kendini yok etmek ister ama kendine karşı mücadelenin ve kendini yok etmenin asıl cesareti onda yoktur. Kendini feda eder zira var olmamak için aldığı kararın dışardan doğrulanmasına ihtiyaç duyar. Kahramanlık nesnel bir intihar biçimidir. Dışsal bir patetiktir.

İntihar eden kişi kendi yaşamının mutlak hâkimidir; kahraman hâlâ dış dünyanın kölesidir, varlığını başkalarında sürdürmek, verimli bir örnek olmak ister; ömrüne son veren kimse yalnızlık mertebesine yükselirken, yararlılığın bayağı cazibesini sonsuza dek yenmiştir. İftiraya uğramış, hakaret edilmiş ve çarmıha ge-

rilmiş İsa, Yahuda'yı son sonuca yöneltmiş olan yüce bağsızlığın ürpertisini kuşkusuz ki tanımadı. İsa elbette dirildi diye gerçek bir kahraman olmadı, Yahuda da ona ihanet etti diye intihar etmişlerin emsali değildi. Onların edimlerinin kökeninde fazla saik vardır. İdealler ve insanlar onların tavırlarında fazlasıyla etkili oldu. Dolayısıyla, hayatlarının sunduğu örnek ikna edici olamayacak kadar çok gerekçe taşır. İyi de, dindarlıklarının ve iftiralarının yanılgıları onları klişeye dönüştürdüyse hata kimdedir?

*

Filozof kişi her türlü refah fikrini bayağı bulup reddetmelidir.

*

Hayat her birimizi bir sürgün, tüm hemcinslerimizi de cellat yapar.

*

Bu dünyanın her işi genel tarzlara değil, geçici tarzlara bağlıdır. Zamanın kendisi de sonsuzluk bakımından ancak bir tarz olabilir. Oluş: Varlığın sıklıkla tarzsızlaşma halidir. Hepimiz trajik uçarılıklar arasında dönüp duruyor ve kendimize bu ikircilliğin tipik bir örneğini sunuyoruz. Var olan her şeyin varlık nedeni bir tarz halini alıp sonra da bu tarzdan vazgeçmek olduğundan, ölüm, bu uçucu kararsızlığın dışında kalan ölüm, genel güldürünün içindeki tek istisna olarak yalnız kalır. Yüce olan geçer, sevinç zayıflar, kaygı bile azalır; ihtimal dışı olanın kesinliklerinden tek ölüm kurtulur. Zira her oyunda sadece oyun sonudur önem taşıyan. Dans ettiğimizde ellerimizdeki kan lekelerini görmeyiz; rond tamamlandığında hayat boş bir sembol olur ve vicdan azabı çekecek zaman bile bulamadan yitiririz kendimizi.

*

İnsanlık kuşkunun yumuşak ve yüce gönüllü atmosferinde vardır ancak. Ruhu ve dünyayı asla tamamlanmayan gevşek bir ağın içine kapatan kuşku bizi inançların sertliğinden ve her taşkınlığa içkin hoşgörüsüzlükten korur. Fanatizm tarihin motorudur elbette, ama olaylara olduğu kadar insanlara da dayattığı ritim cüzi bir sonuç için öyle pahalıya mal olur ki bu yanlış yenilenmenin sonsuz epilepsisine bitmek bilmez bir çürüme gayetle tercih edilebilir. Kuşkuculuk her bir kişiye özgü deliliğe hoşgörü gösterip tahammül ederken, fanatizm bireyin taşkın öfkesini norm haline getirir. İhtilaçlı içgüdü otorite olur; patoloji de yasa. İster din, isterse de politika ya da ahlak olsun, bu içgüdü tanrısallığın kanlı ikâmesi olan canavarca mutlaklar yaratır. Herhangi bir şeye çekincesizce ve olası bir itiraz korkusu olmadan inanan kişi kendi esininin ya da kendi bunaklığının kölesi olur; çevresi için doğrudan bir tehlikedir. Zira kendi inancından kuşku duymayan, değerleri ölçüp biçmeye muktedir olamayan, "hakikat"in mucize eseri belirdiği insan gerçekten kötü tek insandır. Kendi "ideal"ini aynı anda bir tebessümle ya da bıyık altından gülerek karşılamayan biri kaçınılmaz olarak esprinin dışında kalır. Bizi bayağılıktan kurtarabilecek olan tek şey ateşli coşkularımıza gösterdiğimiz ironik yürekten bağlılıktır. Denetlenemeyen bir inanç, sonuçları bakımından en aşağı tutkudan daha hayvanidir. En aşağı tutku vicdan azabına yöneltebilirken, diğeri kesinlikle hoşgörüsüzlüğe yöneltir. Dolayısıyla, hayata her sıkı sıkıya katılımda iğrenç bir yan vardır...
Her idealde bir densizlik bulunur.

*

Asi yaradılışlı bir ruha sahip olmak; güneşin altında işlenen adaletsizliklerden ihtilaç içinde nefret etmek; hemcinslerinin hayvani soluğu karşısında titremek; yaratılanın canice gülümsemesiyle boğulmak ve adaletsizlik fikrinin gayet bariz katılaşmış hali olan Yaratılış'a lanet okumak...

Bir felsefe kalıntısıyla ve ne olursa olsun yapma yönündeki deneyimin öğretileriyle engellenmiş olmak; isyan etmekten vazgeçmek; boşluğun tesellisizliği ya da avuntusu içinde teslim olmak. Senin varlığının kendiliğinden tepkisi ile uyanık bir düşünme sürecinin sonucu olan duyarsızlaşma arasındaki tüm çelişki buradadır. – Şeytan bütün melekler arasında en az filozof olanıydı. Kanatları bilinçli bir uçuşun büyük yorgunluğunu tanımadı; bilgileri, herhangi bir anlaşmazlığın yüce saflığından yayılan tazeliği tüketmedi. Deneyimsiz bir melek, dermansız olmayan bir acının asil kurbanı. Zira bir şeyin iyileştirilebileceğine, yaratılan ile Yaratılış'ın daha iyi bir düzen içinde yer alabileceğine inanmak; zamansallığı ancak sahip olduğu acının içinde tanımak, bunun sonunda yanıltıcı olmayan bir çıkış hayal etmek olur. Kadir-i Mutlak'ın bağrında kalmış olan yoldaşları, her şeyi bilen *onlardır*, zira her kışkırtmanın boşunalığını onlar tanıdı; tepkisel kanatlarının sonsuza dek can sıkıcı ama emin sıcaklığıyla yönlendirilerek telafisiz sonsuzluğun tatlı uykusunda dinlenenler onlardır. Onlar bizim *kötülüğümüz* olan yaşlı tanrısal *iyilikte* barınıyor hâlâ.

Dünyayı altüst etmek imkânsızdır; kabullenmek daha da imkânsız. Bu çatışma, telafisiz niteliği tek çözüm gibi görünen yeryüzündeki hayatı özetleyen ifadedir.

*

İnsanlar iki kategoriye ayrılır: Edimlerinden sonuç çıkaranlar ile hiç sonuç çıkarmayanlar. Lanetli olan birinciler her şeyin bedelini öder; diğerlerini şansları muaf kılar. Kaderin bu saçma ayrımcılığı adaletsizlik adını taşır. Adaletsizlik, hiçbir ideal ölçüt olmaksızın, keza hiçbir ahlaki zorunluluk olmaksızın ayırır ölümlüleri. Kimilerini dikenli bir yastık üzerinde uyanık tutar; diğerleri taçyaprağından bir yastık üzerinde düşlere dalar. Bahtsız kişi irrasyoneldir, tıpkı mutlu olan gibi. İç organlarımızın kıkırdaksı alnında yazılıdır olacak olan; varoluşun paçavraları içinde sallapati yürümemize ya da başımızda bir taç taşımamıza bağlı olarak, bizim

bunda hiçbir sorumluluğumuz ya da meziyetimiz olmasa da, bizi bekleyen yol ya hata ya da görkem olacaktır. Sanki dünyaya kendimize uygun zamanda gelmemişiz, şansa ya da şanssızlığa haksız yere yönlendirilmişiz gibi olur; bu kukla oyununda ipleri kim çeker bilmeyiz, öyle ki doğmuş olmanın gülünçlüğünden, yaşamanın saçmalığından ve çözümün alıklaştırmasından kaçınmak için eylemlerimiz karşısında aptalca gülümseriz.

*

Her birimizin içindeki acı miktarını hiçbir rakam, hele ki hiçbir tanım tercüme edemez; sadece soğuk bir bitkinlikle ağırlaşmış, bütün anlamların harabeleri üzerinde gezinen bu nesnesiz bakışlar erişir oraya.

*

Kendi içinde teselli bulacak ne bir dayanak ne de kaynak bulabiliyorsan başkalarının umutsuzluğu karşısında serinkanlı durursun, bu umutsuzluğu güçsüzlük olarak değerlendirirsin ve sana anlaşılmaz gelir. Ani duyarlılık depreşmesinden doğan merhamet zamanla soyutlaşır; varoluşun her yerinde mevcut ıstırap sana kötü gelir, ama özel olarak kimsenin ıstırabını hissetmezsin. Bu sessizlik içinde bir gözyaşı bile şamatalı gelir; bu ilgisizlik içinde bir pişmanlık bile gürültü patırtı boyutuna ulaşır. Kalbin varlığını bile hayal edemezsin artık sen.

*

Her tür nostalji, yok olup gitmeye dair bilinçsiz, şehvetli ve belli belirsiz acı veren bir özlemi barındırır içinde. Bu, hayattan başka bir yuva düşüne kapılmış, varolmayışa daha az yakın ve daha kısır bir parça toprağa iştahla göz dikmiş ruhun uzayıp giden rahatsızlığıdır.

*

Herkes kendisi için küçülmüş bir evren değil, bütün bir evren olduğundan, insanlar arasındaki mücadele görünüşte konvansiyonel, ama derinde son derece trajik, bastırılmış bir kıyamete benzer. Bu insanlar arasında yerini almak, taştan bir kalbi, yaman bir ilgisizliği, köseleye dönmüş bir derisi ve aklı olduğunu kanıtlamak anlamına gelir; varolmaya devam eden sen, gülünç olduğu kadar acımasız da olan bu ortak sürünün parçası olup olmadığını kendine sorup duracaksın. Kavga dövüşün içinde ya da seyircisi olarak hayatın zalim havasını solumak, sivri dişleri az çok körelmiş vahşi bir hayvan ruhunu ifade eder. Hayatta varlık sürdürmeyi kabul eden her canlı varlık bahtsızlığını hak eder.
Bununla birlikte, insanın aleyhine bir farklılık mevcuttur: Her av hayvanı bir başka türün avıyken, sadece insan insanın avı kalır. Habil'le Kabil bütün tarihin habercisidir; sonradan gelen her şeyin simgesi onlardadır. Her an düşmanlıkla doludur. Her insan kendisinin en yüce saplantısıyken, kibir hayvansallığın zarifçe ifadesiyken, kibir olmayan şey, sahte mütevazılık ise daha da ciddi bir tehlike temsil ederken, başka nasıl olabilirdi ki? Çileyle, intiharla, ermişlikle ya da tiksintiyle her şeyi reddedenler dışında, kendi kanlarına bulananlar dışında, insanlık bayağı bir katiller sürüsünden ibarettir; yorgunluğumuzu ve mide bulantımızı bunlar arasında gezdiririz, ta ki o sürünün bakışları ve edimleri herhangi bir kaderi paylaşma kapasitemizi tüketene dek.

*

Doymak bilmezlik – bu toprağın ve kalbin son sözü. Bu dünyada ve ötede, yükseklerde, arzumuzu hiçbir şey yatıştıramaz, yaşamanın suyu sıkılmış ortamını çevreleyen muğlak bölgeyi de hiçbir şey dolduramaz. Sıkıntı –ve kurumuş hamlenin, nafile kanatların bu hissi– her şeyin dışında olan bir şeyin içinde tutkulu bir yok olma azmi başlatır varlığın eklemlenmelerinde. Dünyada yüce olan bile küflenir, zira yüceliğin bütün veçheleri bile, –boşluğa duyarsız disiplin olan– geometrinin nüfuz edilemez varolmayanları hariç,

her yere nüfuz eden boşluğu gösterir. İnsanın güneşin altında icat ettiği ya da hazır halde bulduğu varlık nedenlerinden hiçbiri bizi kemiren susuzluğu gideremez, bizim gücümüz kuvvetimiz için olduğu kadar doğanınkiler için de fazladır bu susuzluk. Zira içimizdeki her şey giderilmemek için doğmuştur; ve bu bilkuvve mevcudiyet dramı sonsuza dek yenilenmiş ifadesini kederde, dünyanın ve kalbin nesnesizliğine varlığımızın verdiği cevapta bulur.

*

Ölmüş olmak bir şey kanıtlamaz. Ama kelimelerden yoksun bir duyarsızlaşma içinde zamana katlanmak; ruhunun zincirlendiğini, onunla birlikte dilinin, gözünün, kuşağının da zincirlendiğini hissetmek; bir aptallık mezarlığındaymış gibi kelimelerin, manzaraların ve seslerin arasından geçmek; tıpkı gecenin ortasında sonsuza dek suskun, boğuk ve uğursuz bir iç çekmenin ilgisizliği içindeymiş gibi ışığın altına yatıp uzanmak; kanın Yaratılış'ın hiçbir nabız atışına cevap vermediğini, bu dünyada senin anlam damarlarına sızacak hiçbir özsu olmadığını, neyi simgelediğini aramaya kimsenin gönül indirmediği başı kesilmiş ve yıpranmış bir heykel gibi bedenin uzamdan destek aldığını bilmek; taştan bir evren içinde can çekişen acıkmış bir küçük solucan gibi kelimesiz bir duayı eveleyip gevelemek; vücut uzuvlarında gözyaşı akıtacak yeterli sıvıyı bulamamak; bir sümüklüböceğin kabuğunu taşıması gibi tabutu sürüklemek; fikirler, ölü kargaların kanatlarını açması gibi beynin cılız otlağı üzerinde kanat çırparken imdada gelecek bir fikir arayışıyla aklın kapısını çalmak; kalbin engin alanlarını eşeleyip orada eski hislerin sıcak külünden ve zamanın son ürpertisinden başka bir şey bulamamak; güneşin son kırık ışığı güneşe düşman yörenin üzerinde çürüdüğünde bu yok olup gitmenin yalnızlaşmış tanığı olmak – ölmek her anlama gelirken bütün bunlar ölmüş olmanın bir şey kanıtlamadığını söyler.

*

Entelektüel bir ayine ya da herhangi bir dışsal tarikata boyun eğme ya da bunları düşüncesine ve duyularına dayatma meziyeti olmayana; ütopyada, hatta kıyamette bile bir programı, her tür ideal ve kurmacada ise bir paragrafın habercisini görene; bu kişiye sadece kibrin sıkıntısı kalır, tek bir dayanak noktası –ıstırap– ve tek bir referansla – yalnızlık. Acının dolaysızlığı ve kesinliği içine bir mihenk noktasının dahil edilme olasılığı yoksa kaosa hoşgörü gösterilemez. Acı somut ve kesindir. Acıdan *bir şey* ortaya çıkmalıdır. Kim bilir hangi belirişin bu beklentisi uçsuz bucaksız boşluğun içinde var olan her şeyden ayrılmış olan ruha bir denge yanılsaması sağlar. Bu hem selamete doğru bir taşmadır hem de ona aykırı bir çabadır. Çelişki, kaos estetiği ile acının yükselişinin karışımı olan hiçliğe adanmış bir şimdiki zaman içinde etkisizleşir.

*

Bu dünyanın herhangi bir yasasını kabul etmek imkânsızdır; yine de dünyanın bir yasası olmak senin için imkânsızdır. Bu çatışma sonuna vardırıldığında tek bir çözüm tanır: İnsanın sonu.
Beş para etmez bu varlığın hiçliğe mahkûm olduğu fikri, doğanın bir kazasından kaynaklanmayıp çözümsüz öncülleri içinde şimdiden mevcut bu çözüm, neden bize Tanrı'nın yokluğunu keşfetmemizden daha fazla acı veriyor? Evren tek başına kalacağından, kendi ıstırabını *bilemeyeceğinden* olmasın sakın? Kör ve dilsiz kaderin mutlak zaferi bilincin parolalarından daha fazla dehşete düşürür bizi.

*

İçgüdülerimi, irademi, sinirlerimi un ufak etti müzik. Hayat denen bu genel kokuşmadan destek bularak etkisi iyice arttı.

*

Hayata dair her edim bir tercih edimidir, puta dönüştürülmüş bir görüntüdür. Kişi bir şeyi seçip kalanını reddeder; bir soyutlama olan ulus, bir başka ulusa duyduğu nefret içinde somutlaşır, hayat bulur, var olur, tıpkı insan gibi, kendine ve doğasına bitmek bilmez karşıtlığı içinde, sonuçta onu tanımlayan bu çatışmadan beslenir. *Canlı olmak,* özü gereği nesnelliği inkâr etmektir. Şeylere ve varlıklara, bizim çıkarımızdan bağımsız, içkin bedellerini verebilir olduğumuzda, bu, onların düzeyinin dışında yer bulduğumuz, davranışlarımızın itkisinin artık canlıdan gelmediği anlamına gelir. Ne kabilenin yanılsamalarını, ne ulusun önyargılarını, ne de insanın büyülenmelerini paylaşmak; tarafsızlığın cansızlaştırıcı saplantısından arınmış, düşünen bir taş olmak; fazla sertleşmiş içgüdülerini hiçbir titreyişin değersizleştiremediği soğuk bir şehvete dönüştürmek; zihnin en ufak ürpertinin bile suç ortağı olmasına izin vermemek; zevki ve tiksintiyi, isyanı ve tevekkülü yenmek; bizim içimizde site, ulus, reform, istikbal ya da varoluşun patolojisine içkin başka herhangi bir yalan olan ne varsa lekelemeyecek bir yargının başlıca koşulları bunlardır. Hakikatin koşulu da bu olabilir. Bu koşulun seni herkesle ve her şeyle çatışmaya sokmasıdır sorun; böylece mağlup ve inkâr ettiğin duruma yeniden düşersin. Hiçbir şey seni doğrulamadığında ve kimse seni kabullenmediğinde, kendini tercih etmek zorunda bırakır seni. Tarafsızlık bir ideal, bir tutku olur; böylece, reddettiğin edimlerin zincirine dolambaçlı bir yoldan geri gönderir seni. Her tavra, hayata düşman olanına bile, hayat bulaşmıştır. Çelişik durumlar içerikleriyle birbirinden ayrılır, görünümleriyle değil. İki düşman aynı insanın iki tavrıdır. Organik bakımdan her şeyin dışında olan, yaşamamayı safça başaran kişi, sadece bu kişi kendi doğasının yanında, altında ya da üstündedir. Hayata dair mülahazalar yayınlamak bile hayatla gizli yakınlıkların ifşasıdır. Nesnellik erişmesi ermişlikten bile daha güç bir idealdir, zira nesnel olmak, soluk almaya devam ederken hayatın tüm sanlarıyla ve tüm ikâmeleriyle çatışma içinde olmak anlamına gelir, oysaki ermiş olmak benim yarattığım dünyayla, benimkiyle ya da Tanrı'nınkiyle, –tercih ettiğim, beni mutlak anlamda tatmin eden–

göğe fırlatılmış bir toprakla uyumu varsayar. Nesnellik selamet ihtiyacının en dışında hayal edilebilecek her şeydir, reflekslerimizin ve şeyleri oldukları gibi görmeyi reddin şu asil bağlam değişikliğidir. Böyle var olanı görmek; ölüm budur. Böyle olması gerekeni görmek; hayat.

Mutlak tarafsızlıkla ölüm aynıdır; tarafsızlık *ideali* erişilmeze susamış sapkın bir kibir biçimidir.

*

İnsanın var oluşunda son derece yaltakçı bir yan vardır.* Gülmeyi ve ağlamayı öğrenmiş, aynı zeminde olmakla birlikte görünüşte çelişik bu idmanı çok pahalıya ödemiş bir hayvandır insan. Dökülmüş bunca gözyaşından sonra, Tanrı'ya akıtılmamış, zamanda kurumuş bütün gözyaşlarından sonra maddenin varlık sürdüreceği fikri! Zamanın sonunda bizim yörelerin tarihini yazacak hayali ve insan olmayan bir tarihçiyi düşte tahayyül edersek, insan bahsine ne yazardı? Hiçbir şey kuşkusuz; sadece şu: Yararlılığı ve anlamı anlaşılmaz kalan bir tebessüm ve gözyaşlarıyla diğer yaşam biçimlerinden kısa sürede ayrılmış bir yaşam biçimi.

*

Var olmak ve olmamak bulantı ve bulantısızlık gibi farklılaşır.

*

Polisin desteğiyle ilk günah ulus biçimini aldı.
Toplum – kaosu sonsuzlaştırmaya gücü yetmeyen ilk düşüşün düzen içinde çoğalması.

*

* Elyazmasındaki bir ok işareti, ayrı bir sayfaya not edilmiş olan bu paragrafın öncekinin içine ya da hemen ardına dahil edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Hayatın her ânı bilinçsiz vahşettir. Zaman içinde ilerleyişimiz bir yerdeki bilmediğimiz birine ıstırap çektirir. Evrensel tarih tiranlarla kurbanların çatışması değil, cellatların birbirini yok etmesidir. Peki, her bir kişinin *tarihi* nedir? Kurt olmak isteyen kuzunun pişmanlığı; masalın tersine dönmüş kıssadan hissesi. Herkes kendinde olmayan keskin dişlerin hayalini kurar.

*

Dindarlık dünyanın yararsızlığını kendi sırrı içinde sarıp sarmalarken sıkıntı bu yararsızlığı her daim açık eder. Genel yürüyüş tüm yararlılığını yitirdiğinde ve hiçbir şeyi, trajedide olduğu gibi bir hissin yıkımını bile saklayamadığında; sevinç ve ıstırap zamanın savrulup dağılma biçimlerinden başka bir şey olmadığında ve zaman da bizim savrulup dağılmamızın olumsuz putu haline geldiğinde; varlığın tohumunda ve şeylerin nihayetinde hâlâ hangi sır kalmıştır keşfedilecek? Sıkıntı tamamen tanımlayıcı ya da kayıt altına alıcı bir işleve indirgenmiş ruhu ifade eder; dünyanın görüntülerini yeniden canlandırmaya ya da dünyaya herhangi bir cazibe yahut anlam yansıtabilmeye gücü kalmamış bir ruh. Evren yeniden *mevcut haliyle* bütün olur – ve tarih, saf oluş, hareketliliğin saçma taşkın öfkesi, bütün Yaratılış'tan olduğu kadar bütün kıyamet gününden de ayrı olan oyalanma anları. Böylece, içsel boşluk dıştaki boşta dengini bulur; kalbin ve dünyanın temelsizliğinin bir tür kutsanması olan sıkıntıyı birlikte yaratırlar. Bu süreç, hiçbir şeyin olmadığı yerde her şeyi keşfeden dindarlığın tersidir. Ama sıkıntı yanılsama riskini reddeder. Her şeyde mevcut hiçi böyle keşfeder.

*

Doğal sınırları aşan bir ıstırap gerçekliği gösteriye dönüşür. Merhametin burada işi yoktur; felsefenin de. Kıyamet duyguya yer vermez. İşte bu yüzden tarihin büyük felaketleri ancak *estetik* düzlemde anlaşılabilir; eğer bunları insani düzlemde yaşarsak,

kanın ayrıntısına dalarsak delirirız. Aslında kimse, kesinlikle kimse başkasının ıstırabını üstlenemez; tarihin ıstıraplarını haydi haydi üstlenemez. İççekiş dalgaları arasında boğulmak istemiyorsak, bunları gözlemlemekle yetinmeliyiz.

*

Kötülüğün zalim bakışını yumuşatan ütopyadır.

*

Yaşayan her şey bilkuvve mevcut yaşam-olmayanıyla tanımlanır. Bizim tözsüzlüğümüzle eştözlü olan varlık-olmayan toplamı hayatı Mutlak'tan ayrı ve bağımsız, muğlak bir gerçeklik yapan istikrarsız dengeyi oluşturur. Bu anlamda, hayat Tanrı'ya akışımızın incelikli ve sonsuzca ertelenmesinden ibarettir. Varlığımız hakiki varlık olmadığından ve bu varlığı reddetmeden de olduğu şey olamayacağından, sanlarımız varlığımızın araçlarıyla yenemeyeceğimiz trajik bir geçiciliğin sanlarıdır. Yaşamak Düşüş'ü ve kendisiyle birlikte getirdiği asalet, ıstırap, mücadele olan her şeyi çok sevmektir. Hayat tehlikeli bir arenadır, ölümün ve tanrısallığın pençeleriyle kuşatılmıştır, birinin ya da diğerinin kurbanı olarak düşene dek bu arenanın ortasında çırpınıp dururuz.

*

Salakların ve Tanrı'nın kendindeliği...

*

Sadece *var olandan* nefret edebiliriz. – Hiçliği son derece tehlikeli bir saplantı yapan şey bu işte.

*

Teolojinin insanı Tanrı'nın imgesinde tahayyül etmesi imgeleme tarihinin en anlaşılmaz şeyidir. İnancın kutsadığı günahtır.

*

Olaylar zamanın tümörüdür; insanlar çürümenin failleridir; tarih ise çürümenin ta kendisi.
Şeytanın üstünde tepindiği karınca-insanların yuvası dehşet içinde dağılır ve bu dehşetten doğar dua, dindarlık ve Tanrı.

*

Güçsüzlük keder verir, bir de bilgi. Yaratılan bunlar arasında kendi sınırlarının kefaretini öder.

*

Son soluğun melodisidir hayat. Hayatta bir ilâhi olan şeyin içinde bile çığlık halini alarak bozulmuş boşluğun sesi vardır; en iyi durumda armoni olan şey ise yararsızlığın *la* majör akorudur.

*

Bu dünyadaki tek yenilik, yenilik yanılsamasıdır. Ama bu yanılsama her şeydir, dünya dediğimiz her şeydir. Hiçliğin karşısında Yaratılış görkemli bir kararsızlık ilavesidir, varlık bu ilave içinde sersemlemiş ve gereksiz bir tür büyüklük sayesinde teselli bulur.

*

Hayat her birimizi enkaza çevirir; yıllar düşlerimizi ve uzuvlarımızı harap eder; insanlarla temas her saflığı olduğu kadar bir "ideal"e duyulan inatçı açlığı da öldürür; aşk kısır bir oyuna, bilim konusuna dönüşür; içgüdüler kirlenir; kalp, gıcırdayan bir pompadır; üzüntüler çok sıklıkla ve fazla kesinlikle doğrulanmış olduklarından yorgunlukla kendilerine kapanırlar; acı artık kendini merak etmediğinden zihni de dölleyemez; eklemler organları

artık bağlamadığından onlar da özerkliğe mahkûmdurlar; her şey keder verici bir altüst oluş içindedir ve sadece şaşkınlığımız bir nebze mantığı ve edebi koruyor gibidir – evren enkaza döndüğünde, umudumuzsa etkisiz ve görünmez bir paçavrası olduğunda.

*

Bir şeye kesinlikle inanan her insan "hakikatin" ve "gerçekliğin" ölümcül düşmanıdır.

Fanatizm – gülünç bir Koşulsuz'un büyülediği titreşen salaklık. Oluşun çehrelerinden birinin biricik gerçekliğe dönüşümü; zihnin bir veçhesinin sabit bir mihenk noktası halini alması; "olay"ın kesin sembol mertebesine yükselmesi – her inançla özgü hoşgörüsüzlüğü tanımlayan çeşitliliği önlemenin zorba mekanizması budur.

Sanki İsa'dan önceki *zamanla* sonraki *zaman* aynı değilmiş gibi Hıristiyanlık tarihi ikiye böler. Çarmıhtaki bir ölü hayatı değiştiremez; ölümü ise hiç değiştiremez. Bununla birlikte, inanan biri için İsa Olay olarak kalır. Şu farkla ki, tarih *kendinde* hiçbir şey tanımaz.

Politik bir hizbin yandaşı, tıpkı inançlı biri gibi, büyük harf saplantısı içinde yaşar. Zaman içinde tanıdığımız bütün kötülükler ve pek az iyilik budanmış bir fanatik bakıştan türer. Toplumun –nitelenemez "ilerleme" adına– dönüşümleri basirete, çelişik varoluşa dirençle, tanımlayıcı zihnin ortadan kaldırılmasıyla mümkün kılınmıştır. – Verimli dönemler zihne zararlıdır. Zira "yaratılan" her şey bilgeliğin ve yansızlığın zararına olmuştur. Herhangi bir şeye katılmak, tüm diğerlerini dışlayan bir eylem sistemine indirgenmek anlamına gelir; *farklı* komşuyu ortadan kaldırmak; felsefelerin yenilgisinde yol açmış anlaşmazlıkları çözümlemek için devlete ya da polise, her koşulda bir *üniformaya* başvurmak; nihayet, ruha tek bir yön vermek anlamına gelir.

Bu nedenle ancak kısır dönemlerde –her bir kişinin, *olsa olsa,* ancak kendine katıldığı dönemlerde– soluk alınabilir.

*

"Sonsuz", "ruh", "evren"; hiçbir şey saklamayan sayısız kelime, fiili durumlardan kaçmamızı sağlayan yaldızlı asil süsler. Kelimelerin boşluğu altında dünyayla uyum içinde olmayı beceremeyişimiz ve sonunda ölüm bize gelene ya da biz kendimizi ortadan kaldırana dek bu durumdan kaynaklanan gerilim yatmaktadır.
İnsan yabancıdır: Tanrı'ya, maddeye ve kendine yabancı. Kendi sürgün cezasına dirimselliğini akıtarak, inkâr ettiği bir toprakta gezinen ve kendi istisnailiğinden ahlaksızca zevk alan yabancının ta kendisidir. Ürettiği çareler onu onurlandırmaz: gökyüzü, mutluluk, Yaratıcı, ilerleme – amma vasat ecza! Zihnin inkârları onun tek özgün sıfatını temsil eder! Gerisi içgüdülerin uzantısıdır, *nesnenin* bayağı zaferidir. İnsanın özü her şeye karşıtlığında yatar.

*

Dirilişi küçümseyen bir Anka Kuşu gibi külü sevmek...

*

Simyaya boyun eğmeyen durağan süreyi hiçbir şey, gözyaşları bile, parçalayamaz, ne de süsleyebilir. Hayatı oluşturan monotonluğun dalgalanması ölümde aynı düzeye gelir, ruh birinin ya da diğerinin saf olmayışından daha saf bir metal çıkartamaz olur. Şeylerin değerinin aynı olduğu, aptallığın evrensel denge yerini tuttuğu ve başkalaşımların hedefinin dumandan başka bir şey olmadığı bir zeminde ilerliyoruz. – Elementler altına insanın tözünün umuda dönüşmesinden çok daha erken dönüşüyor olmalı. Zira umudu değil (ki umut *her şeydir* ve umudun kutsaması henüz kimseye isabet etmemiştir) umut *yanılsamasını* yaşıyoruz. Umuda kendini tamamen kaptırmış bir varlık Tanrı'da imrenecek bir şey bulamaz. Ama böyle bir varlığı tahayyül etmek cennet denen bu anlamsızı tahayyül etmekten daha güçtür. Ne sıkıntının ne de gerçekleşmemenin olduğu yerde, bir yararsızlık spazmı içinde ve uğursuz anlamlandırma bahaneleriyle kendi kendini yiyip ke-

miren bu hayatın gayrimeşru evladı olan düşüncenin yapacağı bir şey yoktur. İntikam meleği valsle mezbaha arasında.

*

"Derin" olan her şey duyumdan türer; körü körüne inanış sinirli bir öfkelenmeden başkası değildir. Varlığını doğrulayamayacağımız uzak bölgeleri zihne paralel yoğunluklar içinde hissederiz. "Mutlak" olan bir krizin, münhal bir sınav yerinin meyvesidir. Teraziyle edinilmiş tek bir kesinlik var mıdır? Yahut, bir ürpertiden –kendisini yaratmış olan flulukla yatışmış aşırı öfkeden– fışkırmamış tek bir eksiksizlik var mıdır? İçinde olmaktan pek sevindiğimiz ya da üzüntü duyduğumuz ışıklar ve gölgeler şüphelidir; kökenleri asil değildir; sonuçları açık seçik ve kalıcı hiçbir ifadeye dahil değildir. Bütün ürpertilerin muğlak bir kaynağı vardır, hiçbiri dışsal bir büyüklüğün ötesine taşımaz. Tıpkı ruhun trompet seslerinin her neticesi gibi onlar da tanımsızlıkları içinde ölürler. Sanatta da hayatta da her kanat çırpışı bayağılık içinde son bulur. Zihin ancak kuşku içinde gerçekten saftır.

*

"Beddua": Daha esrarengizi olamayan, uçsuz bucaksız bir gerçekliği ortaya koyan, her şeyi ifade eden –ve hiçbir şey açıklamayan– terim.

*

Kuşkuculuk – ya da her refleksin hükümsüzlüğü...

*

Sorun bir şey için nasıl ölüneceğini bilmek değil, hiç için nasıl yaşanabileceğini açıklamaktır. İnsanın belirgin varlık nedeni, hizmet etmek, gülünçlüğünü belli bir amaç için tüketmek, yararlılı-

ğın alçaklığıyla haşır neşir olmaktır. İnsanın herhangi bir hedeften kopmasını, yararlıdan özgürleşmesini engellemeye katkıda bulunur her şey. Cesaret bir şey yapmaktan değil artık bunu yapmamaktan; hizmet etmeyi reddetmekten, hizmet etmek *istememekten* ibarettir. Veyahut mücadeleyi kahraman bilinciyle değil intiharcınınkiyle kabullenmektir. – İnsanlık şu ana dek yeterince iyi ya da kötü şey yaptı, insan artık yorgunluğuna ve kinizmine bir nokta koyabilir veyahut eğer zaman bu noktayı virgüle dönüştürürse, küçümsemeden doğmuş ve taçlandıracağı bir özenle çabalarını sürdürebilir. Her birimiz her yaptığımız için özür talep ettiğimizde yüzümüz kızarmadan ilerlemeden söz edebiliriz.

*

Esenlik ihtiyacı dünyada yıkım eğilimi kadar kötülük yaratır. Araçları farklıdır ama verdikleri zarar aynıdır. Esenlik arayan biri her şeyi ayakları altında çiğneyen kadar hoşgörüsüzdür. Zira hangisi olursa olsun her hedef zorbalığa yöneltir. Göklerin imparatorluğu adına işlenmiş cinayetler, yeryüzü cenneti adına işlenenlerden daha az değildir. Herhangi bir şeye bağlı olarak bir şeyi dışlamak sana ait olmayan her şeyi otomatikman ortadan kaldırmayı istemek anlamına gelir. Her varlık kendi içinde telafisiz bir fanatizm taşır; her varlık kurbana susamıştır. Hangi edim hoşgörüsüzlüğün damgasını zımnen taşımaz ki? İtkilerimiz adıma dönüştüğünde güneşin altında ne kalır adımlarımızın ezmediği? Başkalarının yaptığı her şey, bizim yaptığımız her şey, eylemlerimizi yumuşatması ve asalet katması gereken kuşkular için acı çekmek değil midir? Hayat kuşkuculuğun daimi yasıdır.

*

Olumlamayla olumsuzlama arasında saygınlık farkı vardır. Mantık düzleminde olduğu kadar duygusal düzlemde de bunlar birbirlerinin yerine geçebilir.

*

Bir şeye muktedir olan kimse her şeye muktedirdir. Dünyada bir adım atıldığı andan itibaren potansiyel olarak dünyanın bütün veçhelerine katılınmış olunur. Var olmak bizi hiçbir konuda affettirmez, bu bahtsızlığın ayrıcalığından kimse muaf değildir. Zira soluk almanın bayağılığı Kıyametin başladığı yerde son bulur.

*

Her gün ve bütün günler boyunca, gecedense öğleden sonraları, ışığın tanımsız cenaze törenine katılıyorum; zira ruh güneşin nihai seremonisinden başka yerde övünç kaynağı bulamaz gibidir; güneşin yasaya uygun batışından önce, kalbin yön değiştirmiş uğuru her gün tekrar eder bu seremoniyi.

*

Bizi kendi gözümüzde alçaltmayan tek anlar zaman saplantımızı ve Yaratılış'la suç ortaklığımızı ortada kaldırdığımız anlardır; hiçlikten daha saf kim bilir hangi ışığı ve bütün sessizliklerin yıkıntısından kopmuş müziği o zaman sezeriz.

*

Zamanı *algılamak*: dirimselliğin mahrem ve nazik molası.

*

Hıristiyanlığın en derininde tenin ifşası yatar. Bilim madde aracılığıyla bu ifşanın yerini alarak çoklu ve karmaşık bir gerçekliği etkisizleştirdi. Madde hiçbir şeyi açıklamaz; maddede ne haz ne de acı vardır, ne günah ne de saflık vardır. Bilimin insanın özüyle hiç alakası yoktur; Veda'cı bir şiir bu özü hesapların ve deneyimlerin bütün sonuçlarından daha iyi gösterir bize. *Olduğumuz* şeye dair hiçbir şey "bilmeye" ihtiyacımız yoktur; bu tenin gizli ya da

kısmen görünür çarpıntılarına gömülmemiz yeter; her şey orada cereyan eder, ten her şeyin ıstırabını çeker, tenin yüceltmesi ya da ezilmesi kimi zaman bizi dünyadan çıkarsa da daima öze eriştirir. Ten en soyut düşüncelere dek nüfuz eder ve bizim nafile ya da asil kuruntularımızı bir günah bulamacı içinde tutar. Geçiciliği bütünüyle onun oluşturduğu söylenemese de, geçiciliğin ana besini odur gerçekten de.

*

Önyargılar içgüdülerin gücünü ne kadar uzun korursa, karınca-insanın yuvasındaki kaynaşmada yer almak her varoluşun nihai anlamı olacaktır. Ama içgüdülerin temeldeki yokluğu basiretli gözlere ve büyüden kurtulmuş kalbe kendini gösterdiğinde dünya bir Sıkıntı Vadisi olur. Bu durumda, genel bozgunun ortasında afallamış bir seyirci olmak kalır geriye; Site bir deliler evine benzer; herkesin olduğu gibi her bir kişinin de çıkar ve hedefleri kör bir hareketliliğin sayısız işaretini oluşturur, onların çektiği eziyet ve huzursuzluk ise saçma bir bayağılığa gömülür. Sıkıntının kurumuş bakışı altında, yaratılanın iççekişleri bile –artık olmayan bu gözyaşı evreninin bağrında, kullanılmayan bu Gözyaşları Vadisi'nde– anlam yitirir.

*

İnsanın insanı kurtarması imkânsız olduğundan, insan insanın en büyük düşmanı olduğundan, tanrısallığın herhangi bir biçimi yaratılanın en derin kışkırtıcısı olarak kalacaktır daima.

*

Hemcinslerinin tiksindiği kişinin hali, mevsimlerini inkâr eden bir doğayla karşılaştırılabilir ancak.

*

Her mevcudiyet –ne kadar büyük olsa da– kendine denk bir yokluğun düşünü besler; var olan her şey de tersine dönmüş imgesiyle gizlice elbirliği eder. Varlık içindeki esaretimizi ve kalbimizi kandan kurtarmayı beceremeyişimizi mantık düzleminde telafi etmek için bütün evrenden her şeyin eksikliği fikrini çekip çıkarıyoruz hâlâ.

*

Sıkıntıdan bizi ancak bir mucize kurtarabilir.

*

Coşkudan doğan her şey yanlıştır; kaynağını coşkudan almayan her şey de hayatın inkârıdır.

*

Hiç umudum yok diyemem; ama umutlarım arasında bağ olmadığından ne hayata bir renk verirler ne de bir sistemin bağrında olgulara renk katarlar. Ruh, her bir adayı art arda kemiren kudurmuş dalgalarla çevrili münzevi ve çelişik umutlar takımadasıdır; umutlar şekillenir sonra çekip gider, sadece umutsuzluk aynı kalır. Özsuyumuzun temelinde umudun inkârı yatmaktadır; yanılsamalarımız birarada varolur yahut darmadağınık veya kesik kesik, birbirlerinin yerine geçerler. Ancak onları doğuran ve yok eden elementte, umutsuzluğun geçici krizi, hezeyanı ya da gösteriş arzusu olan onlara bütün olma ayrıcalığı veren içinde yüzdükleri tesellisiz denizde yöntem vardır yalnızca.

*

Bu toprağa beni tek bağlayan ona ait olmayı beceremememdir. Hayat kederin bile beslediği bir önyargıdır. Bu önyargı öyle açıklanamazdır ki bir gizem düzeyine yükselir.

*

Her hakikatin üzerinde olman; her kanaatin ötesinde olman; her acıda kendini dışarıdan fark etmen; bilincini zihnine paralel bir egzersiz haline getirmen ve zihninin sınırlarına mesafe koyup gülümsemen; sen olan her şeye daima dışardan bir dayanak noktası bulman; benliğe yabancı ya da kaçınılmaz bir referansı sürekli doğurmak...

... Felsefe yapmayı son kelimesine dek, etkisizliğin ve gülünçlüğün son sınırına dek itmek.

*

Kendimi ve başkasını islah etmekten vazgeçtiğimden beri hayat bana *kendi içinde* bir egzersiz gibi gelmektedir; bir dönüşüm düşünden ve bir "başka" insanın tuzağından tarifsizce daha katlanılır gelmektedir. "Yeni" bir hayatın büyüsüne kim hâlâ boyun eğebilir? Tarih herkesin kendi içinde gizlediği şaşkına görülmedik duyumlar esinleyen bir geçit törenidir. Ama yanılsamadan azade bir düşünce için, uzamın her parçasında aynı kan, aynı hiçlik, aynı sıkıntı ve aynı sevinç vardır. Kostümler ve idealler sadece renk ve ad değiştirir. İlk atamızın birkaç davranışı ve birkaç kelimesi dikkatli bir psikolog için İnsan bahsini kapatmaya yeterdi. Her olay bize sıradışı gelmektedir – bizim ona katılmamızı sağlayan da bu yanılsamadır. Aslında güneşin altında varolan ve olup biten her şey güneşin kendisi kadar eskidir; bize öncesiz gelen –yoksa katlanamayacağımız– her ıstırap, var olan, olmuş olan ve olacak olan her şeye bağlı bu aynı biricik ıstırabın bir tarzıdır sadece. Biz zaferlerimizi ve çöküşlerimizi *biricik* sanıyoruz – başka türlü nasıl neşelenebilir ya da kederlenebilirdik? Yaşamamız için, zamanın her bölümünü görünüşte eşi benzeri olmayan ama özünde diğerleri kadar boş, sahte bir düşle ballandırmak için bu *biriciklik* büyüsü gerekiyor bize.

*

Var olmanın bize mâl olduğu her acı, varolmayı kesintiye uğratmanın her an elimizde olduğu, kendimizi namevcut kılmanın engin özgürlüğünün içimizde olduğu ve kısır acılara ya da bayağılığa düşüşümüzü intiharın olumsuz dehasıyla telafi edebileceğimiz *fikriyle* uçup gider. Benlikten kurtuluşun sonsuz edimi olan kendimizi öldürme fırsatını –teselli bulmak için– hayal edebilecek durumda olmasaydık hayatın dışına hiçbir kaçış yolu olmazdı ve soluk almadan ibaret bu zorunlu çalışma göğün en ufak kuşkusunu bile ifade edemezdi. Ama bu fikir her birimizi –köle olmasak da, bu fikri uygulamaya koymayan bizleri– efendi kılar. Sadece yerine getirilmeyen intiharlar mı sahici olur? Kötülüğe karşı kesin bir çareye sahip olup kötülüğü ilerletmeye devam etmek...

*

Duyarsız ya da eziyetli, keder verici bozgun yıllarından sonra hayatla bağların çözüldü, hem senin hem de zamanın yürüyüşünü inkâr eden bir şimdiki zamanın bağrında aniden her şeyden yoksun kalakaldın. Hayatın artık hiçbir sanı yoktur; sonunda her ikisi de, kalbin ve hayat, kuruyana dek, karanlık ve uzamış aynı uyumsuzluğun kurbanı olana dek kalbin onları birbiri ardına çaldı. Kan umudun gizli ezgisini hâlâ terennüm ettiğinde; edimlerin bayağılığını örten o asil kaygı olduğunda hata; acının meyve verebileceğini, hatta tek meyvenin acı olduğunu bilmediğinde; güneşin altında tadı olan her şeyin onun presi altından geçtiğini ve masum Yaratılış'tan zehirli bir şıra çıkaracağını bilmediğinde – işte o zaman, kısır dudakların cani hakikatler mırıldandığı bu yörelerden kuşku duymazsın, istikbal sana şimdiki ânın bir ütopyası gibi gelmez, var olan her şey de olması gerekenlerin nihai evresi gibi gelmez. O zaman her şeyin ilerleyişi meçhulün içine yumuşak ya da muhteşem bir kaymaydı, oysa şimdi tökezliyor, boğuyor, ne bir meraktan ne de başka göklerin cazibesinden besleniyor artık ve donup kalıp kendi varlık nedenini ertelemek için sonunda kendine karşı dönüyor.

*

Sürekli olarak kuşku temrini yapmazsak, kuşkuculuğun asil kültürünü dirayetle öğrenmezsek, her edime saflığına denk bir ironiyle eşlik etmezsek, doğanın kusurları, civardaki sırtlanların sırıtması, yaratılanın alçak hali, bütün bunlar ruhun barajlarını parçalar ve azgın öfke bizi kendi tufanımızın içinde boğar. Bu dünyanın hudutları içinde işleyen adaletsizlik ve aptallık gezegenlere kadar bulaştı: Gökyüzü artık uzun süredir bize içkin düşüşün sınırı değil. Kendimize hâkimiyetimizi ve acı veren haya duygumuzu beslemekten başka bir şey gelmiyor elimizden; tek giysimiz için eski kederlerimize özgü biraz da ağırbaşlılık. Cehennemde bir zarafet ideali...

*

Ya bir sone yazmalı hayata ya da kendini asmalı.

*

Hayatın ahengi vodville cenaze töreninin ayrılamaz karışımından ibarettir. Hayat cenaze töreni vurgulu bir komedidir; bir laterna sesinde cenazenin sonsuzca gömülmesidir; tuzunu gülünçlüğün öldürdüğü gözyaşlarının akıtılmasıdır; güldürüyle ruhun süreğen alışverişidir; hiçbir müziğe girmeyen –ama bütün seslerin terennüm ettiği– bir melodidir.

*

Evrenin de beynin de dibine dek nüfuz eden bıkkınlık bizi dinsellikle kinizmin çelişik mevcudiyetiyle karşı karşıya bırakır. Bu evrede ruh çözüm aramaz, çözümden yoksun kalmayı kabul eder: Duygusal çözümsüzlük evresi.

*

Bütün hakikatler –zamandan koparılmış olanlar bile– polisle mücadeleyle başlayıp sonunda polis tarafından ele geçirilir. Bugüne dek resmileşmemiş hiçbir şehit olmadığı gibi bir kurumun içine gömülmemiş hiçbir kahramanlık da olmadı. Bütün ıstıraplar sonunda devlet tarafından geri alındı; uğruna saçma bir kan dökülmüş hayal mahsulü görüşler yasaların içinde küflendi. Evrensel tarih yasallaşmış hayati mistifikasyonlar dizisidir. Paragraflar yuttu hepsini; kuşkular hariç her şeyi... Sadece bu kuşkular paragrafların dışındadır; tıpkı o paragrafları tasarlamış olanlar gibi.

*

Ölüm belirgin bir sırdır; sadece esinlediği kaygılardır muğlak olan.

*

Hissettiğimiz ya da hissedildiğimiz duyguların hepsi sınırlı bir nesneye, dolayısıyla potansiyel bir sona farklı derecelerde sahiptir; keder hariç, kederin alanı dünyaya olduğu kadar dünyanın ötesinde hayal edilebilecek her şeye de uzanır, ama tamama ermesi hiçbir zaman ve hiçbir yerde mümkün olamaz.

*

Karınca-insanın yuvasındaki karmaşayı iki şey destekler: güneş ve kör umut. Ne biri ne diğeri asla komediye malzeme olmadı, oysaki Tanrı ve diğer yüksek yanılsamalar karikatürün ve groteskin bütün nüanslarından geçtiler. İnsan, kozmik ilkesiyle hayati ilkesi hariç, geçici durumunun bütün ilkelerinin içini oydu. Böylece, bu marazi hayvan bu iki temel yanılsama içinde varlık sürdürmesini –tüm diğerlerini ayaklar altında çiğneme riskine fazla girmeden– sağlayan sağlıklı bir zeminin saygısını korudu.

*

Sen ki vaktini olayların anlamını deşifre etmekte geçirdin, her doğanın ve her ölenin yararsızlığını gördün; sen ki bunların her biriyle öldün; onların her türlü varlık nedeninden yoksun cereyan edişine katılımın seni her şeyin dışına fırlatıyor, işte şimdi sensin *dışarı insanı.* Hiçbir olayın içinde değilsin sen, herhangi bir "tarih"in ne alanındasın ne de tuzağında. Zamanın görüntülerinden büyülenmen azala azala yok oluyor; ruhun artık sadece kendisiyle özdeş, dünyayı özümsemediği şu anda hiç nesnesi kalmadı. Mevcut haliyle kuşkunun, her şeye yönelik kuşkunun zaferi bu. En ufak hatanın ağırlığını artık taşıyamayan sen, nihayet her türlü kanaatten yoksun biri oldun. Yalanlar tadını yitiriyor, artık seni büyüleyemezler; oysa, yalanın ölümü üzerinde yeşeremez hayat.

*

Genel kargaşa içinde sadece mağlup kişidir –hayalkırıklığının felsefi erdemiyle– nesnelliğe muktedir olan. Her zafer kendini beğenmişliğe, küstahlığa ve entelektüel ufkun bütünüyle tahribine işarettir. Hiçbir şey başaramayan kimse bilgiyi yenilgisinin tek telafisi olarak algılar. Varlık ona men edilmiştir, ama zihninde onu yeniden fethetmiştir. Her bozgun hayatın bilinçsizliğinin dışında bir uyanıştır; bir durumun ifşasıdır, yoksa bir duygunun yarattığı durum değildir. Nesnelliğin anlamı budur: Kendimize daha da ortak olmayı, dolayısıyla gerçekliği tahrif etmeyi beceremmemek. Her şey karşısında tarafsızız, zira hiçbir şeye katılmıyoruz. Bize kendini gösteren her şeyi bize ait olmayan gözlerle görüyoruz.

*

Kimi öğleden sonralarda başarısız kalmış bir cinayet hüznü vardır – kan düşlerini lekelemesin diye âdeta girişlerini kilitlemiştir kalp.

*

Canlılığımızın son sözünü söylediği, bizi bağlayacak bir şey olmadığından varlığın hiçbir şeyine eklemlenemediğimiz o anlar; bir tüy bile kendini maddenin sembolü olarak ve varoluşun ezici işareti olarak gösterdiğinde; içimizdeki ve etrafımızdaki her şey sustuğunda ve yaratılanların yaratılana katılımına ritim verebilen görünür ya da gizli hiçbir hamle olmadığında; Yaratılış, şeylerin belirgin biçimde boş anlamı karşısında şaşkına dönmüş, kendi büyülerine artık inanmayan bir büyücü gibi suskun kalıp sersemlediğinde; doğumumuzu inkâr eden her şeye anında dönüşebileceğimiz ve düşüncenin esini doğrulayan bütün inançları olduğu kadar mezarı erteleyip aklı sürdüren bütün sembolleri de yok ettiği o anlar.

*

Sıkıntı bize varoluştan ziyade varoluşun gizemsizliğini gösterir. Varoluş neyse odur; saklayacak hiçbir şeyi yoktur; varoluştur – hepsi bu. Sıkıntı şiirsel bir ruhun pozitivizmidir; denk görüntüler arasındaki tatminsizliktir.

*

İnsan, intihar imkânlarına sahip olup da bunlara değer vermediğinden bir tutunamayandır.

İntihar, üzerinde susuzluğumuzun inlediği kilit vurulmuş bir çeşmedir.

*

Kendimizi şeylere ve fikirlere bağlamak için doğuyoruz; her ikisinden de kendimizi ayırmak için yaşıyoruz.
Hayat, kanaatin gündelik ölümüdür.

EK

"Avare Düşünceler"

(1949)

Yirmi yaşındayken önemli insanların peygambervari yanlarını severiz; bu yan onların esininden, zaaflarından, coşkularından, içsel sarhoşluklarından kaynaklanır. Ne hayalkırıklığının öğrettiklerine ne de bilinçli gözün keskinliğine denk düşen bu kafa karışıklığının sinir bozucu ve kalımsız olduğu daha sonra ortaya çıkar. Nietzsche'de bir başka insana, bir başka kültüre ve başka değerlere bakışından daha yerlerde sürünen ne vardır? Romantik felsefede özgürlük fikrinden daha muğlak ve daha ihtimal dışı ne vardır? Rousseau okunamaz, zira geleceği düşünerek yaşadı; Kant tatsız tuzsuzdur, zira ahlakını rasyonel bir şekilde temellendirir; Shelley'in ağlayıp sızlanmada üstüne yoktur ama kozmogonide dayanılır gibi değildir; Dostoyevski bizi dayattığı çözümsüzlüklerle bunaltsa da İsa'yı yeniden gündeme oturtmakta başarısızdır.

Olgunluk yıllarımızda oluşturduğumuz yargı ise artık oluşun tuzaklarına düşmez; dünyaya yönelttiğimiz bakış gereği zamanın işlevi yanıltıcı olmaktan çıkar. Bunca yaratıcının temelde yeni olacak herhangi bir şeye beslediği umut bize çocuksu, doğrulanamaz ve doğrulanmamış gelir. Onların olumsuz yanlarını –kaçınılmaz karşısındaki şaşkınlıklarını– ise, aksine, kesin kabul ederiz.

Ancak –aşk, idealler ve ölüm karşısındaki– yenilgilerini açık ettiklerinde bizi ilgilendirirler; *herhangi bir şeye* vardıklarında anonimlik ya da kısır bir tuhaflık içinde yitip giderler. Düşünürün görevi –şairinki gibi– düzeltmek, önermek ya da kehanette bulunmak değil, *varlık* gibi ortadan kaldırılamaz ve çaresiz olmaktır. Shakespeare yaşlanamazdı, zira doğada özellikle merhametsiz olanı, ereksiz ve sonuçsuz yaratılışı ve yıkımı ifade eder. Ölümü gözden gizlemeye çalışan her şey tamamen tarihsel bir varoluşa mahkûmdur. "İdealistler" asil ve kışkırtıcı gözükür, ama dünyalarının gerçekdışılığıyla telef olurlar; kuşkucular ise zamana meydan okurlar, zira onların kuşkuları zamana baskın çıkmasa bile o denli uzun sürer. Kaygıları hariç, yalnızlık kibri hariç, inkârı hariç, kehanet-karşıtı saf birkaç vecdi hariç, hastalık ve felaket fikirleri hariç, Nietzsche'deki her şeyin neden modasının geçtiğini böyle anlarız.

*

Hayat sonsuz olsaydı hiçbir şiir mümkün olamazdı. Geçiciliğe mahkûmiyet her ezginin kaynağıdır; esin, var olamayacak her şeyden olduğu kadar var olmama yolundaki her şeyden de beslenir.

*

Gözü açılmış ruh, aşırı bitkin bir merakın meyvesidir. Buradaki deneyim miktarı çok fazladır, bizi diğer her deneyimden kurtarır: Dinginlik olarak değil acı olarak bilgelik; yenilmiş değil hayal kırıklığına uğramış susuzluk; arzulanmaya tek layık, tek geçerli olduğu sanılan bu cismani günahlara arzudan yoksun bir halde gömülme... Gözü açılmış kişi görüntülerin eski bir tutkunudur, metafizikte etkisizlikten başka şey görmeyi beceremediğinden onlara tahammül eder. Ona hiçbir umut esinlemeyen bu aşağı dünyada, aksi yöndeki bir çabanın daha ciddi değilse bile aynı türde bir bozguna sürüklediği kaygısıyla yaşamayı sürdürür. Tek zevki: Başkalarını uyandırmak, onları zaman zaman gülünçlükten çekip çıkarmaktır...

*

İsyan hayatiyet işaretidir ama aynı zamanda metafizik bir zihniyet eksikliğini de ifade eder. İçgüdülerimiz hayat biçimlerine isyan eder, zira bakışımız bize oluşun onulmaz monotonluğunu ve her türden çeşitlilik çabasının gereksizliğini gösterdi. Dünyayla temasımız dünyanın inkârıdır. İlk yıllarımızı şeylerle uyumsuz duygu ve düşüncelerle geçiririz; nostalji ya da tutku *başka şey* beklentisi içinde sönüp yok olur.

Daha sonraları, sarfettiğimiz çabanın nafileliğini açık seçik gördüğümüzde, isyan soğuk, bilinçli, her edimden soyunmuş bir hal alır. O zaman yeri başkalarına bırakırız. Sadece kibirden doğmuş aşksız kıskançlık gibi kurumuş, yanılsamasız isyanlarımızla onların atılımına neden engel olmalı? İsyanın gerekçeleri dünyada eşzamanlı yayılır. Her birey ve her kuşak bir yanılsama sermayesi gibi belirir. Bu yanılsamalar bir kez un ufak edildiğinde her şey norm içine girer. Başkaları oyunu oynamaya devam eder; biz yapamayız. Zira varlık nedenimiz pasifleşir. O zaman her şeye katlanırız – hayata bile.

*

Tarihin büyük trajedileri, bizi çevreleyen küçük trajediler gibi, insanların kalleşliği sonuna vardıramamalarından türer. Bilinç, vesvese, şaşmaz "adillik" iradesi toplumun temellerini sarsar. "Erdemler" toplumu çökertir. Kendini aşmaya duyulan lanetli susuzluk, kahramanlık, başka bir durumun büyüleyiciliği, ilerlemeye tapınma –hepsi zaman miti üzerinde temellenerek– insanı bir misyonu olabileceğine inandırıp ideal toplumun da kalleşler toplumu olduğunu unutturarak paramparça eder insanı.

*

Müzik tanrıçası boş, varlık nedeni olmayan bir ideal gibi göründüğünde gözüme; ölümlülerin tebessümü buruşturulan yüzün habercisi gibi; geceler doğanın kenar mahalleleri gibi; güneş ışığın bayağı bir bahanesi gibi; aşk iç organların harlı ateşi gibi

göründüğünde gözüme; anılarım zamanın yırtık pırtık parçaları olduğunda ve umutlarım günlerin katafaltı üzerine düştüğünde, o zaman –eğer ben kadavra değilsem– tapındığım şeyin kalanından son kez vazgeçeceğim.

*

On sekiz yaşında bildiğimiz her şeyin doğduğumuz anda bilincinde olsaydık çok muhtemelen beş yaşında ömrümüze son verirdik. Düşünce yine de bize geç gelir; içgüdüsel güçleri biriktirdikten ve hayat açlığımızı besledikten sonra. Öyleyse, düşünce nasıl olur da varoluşta önceden oluşmuş bir geleceği yok edebilir ve yaşam açlığına düşman bir yola girebilir? İntihardan yana argümanlarımız ne olursa olsun, bunlar özsuyuna akıttığımız tüm zehre rağmen yapraklanmaya devam eden yaşam ağacına yakın zamanda aşılanmış bir yük oluştururlar. Ağacın kökleri zihninkinden daha derindedir. Paradoksal çıraklık devam eder... Bedenimiz yok olmayı reddeder; kendini varolan diye tahayyül eder, oysaki zihin her şeyi hayal eder, öncelikle de tenin hiçliğini. Ölümsüzlük fikri bile aklın oyunundan ziyade anatomimizin dokularından kaynaklanır. Analiz altında barizce saçma bu fikrin yine de her varlıkta aşikâr olması böyle açıklanır. Sanki ölümsüzmüşüz gibi günlerin sıkıntılarına tutunuyoruz; *bilinçaltımızda* sonsuza kadar yaşıyor olmasaydık hiçbir davranış mümkün olmazdı. Görünüşte varoluşun en bayağı özelliği olan, bütün insanların hep birlikte kabul ettiği geçicilik, ölümlülerin hiçbir akıl yürütmesinde *somut olarak* yer bulmaz. Gündelik hayat duyuların sonsuzluğu içinde yüzer; zihin bu sonsuzluğu yok etmeyi başaramasa da şaşırmaya devam eder. Sonsuz olma kanaati insan içgüdülerine dahil olmasaydı tarih çoktan dururdu. Hayat, ki geçiciliğin ta kendisidir, ancak geçicilik *fikrinin* inkârıyla mümkündür.

*

Her filozof, yaratıcı olduğu ölçüde, sanki son sistemi inşa eden son filozofmuş gibi kurar kendi sistemini. Hepimiz, aklımıza ge-

len her düşünceyi nihai düşünce yapıyoruz – sanki ondan sonra başka her düşünce gereksizmiş ya da olamazmış gibi. Her yaratının gerçekliği, sıradan iklimi olan bu mutlak kibri bilinçli olarak itiraf etmeye –Hegel hariç– hiç kimse cüret edemez. Çabamızın asla vuku bulmamış ve vuku bulmayacak en verimli, en berrak görüşlü çaba olmasını isteyen yanılsama olmasa kim uyanık kalarak yitirirdi vaktini? Düşüncesinin düşüncenin son sözü olduğu kanısındaki kimse her ölümlüyü bizzat ölümlü yapan olguyu soyut düzleme tercüme eder.

İnsan –bilinçdışı tepkileri içinde– Tanrı'nın yerine geçmiyorsa, Tanrı'nın muhtemelen yaşadığı gibi kendi de yaşamıyorsa, genel nafilelik fikri insanın gücünü boğar. Benlik yanılsaması yanılsamanın ta kendisidir. Bunu bilmeyen *var* değildir, var da olamaz. Bu yanılsamaya maruz kaldığını sanmayan kimse yanılır; buna maruz kalmasaydı varolamazdı. Üstelik, benliğin kırılganlığı saptaması da bu benliğin güçlerini pohpohlar. İnsan ne yaparsa yapsın, *–kendi için–* evrenin merkezi olmasını hiçbir şey engelleyemez...

*

Yaşadığımız her şeyde aşkta, hastalıkta, umutta ve uykuda mücadele halindeyiz. Zira hiçbir şey bize düşmanlık olmadan gelmez; kaderin öğeleri son nefesimize kadar dövüştüğümüz sayısız rakip güçtür – nefes de düşmanımızdır.

*

Bayağılık ile yaratı aynı anda var olur. Her şey olmadan önce, varoluş her şeyi lekelemeye başlamadan önce, saflık kendini yansıtıyordu. Asla olmamış olana susuzluk duyanlarda; Yaratılış'ın ve Düşüş'ün eli kulağında oluşunun her türlü önsezisi dışında, hiçliğin zevkine susamış olanlarda; gözlerin ne algıyı ne de şeyleşmeye düşüşü keşfettiği bu zamansız zamana susamış olanlarda rastlıyoruz onun yansılarına.

*

İnsanın şimdiye dek yarattığı her şey insanın korunmasına da yıkımına da eşit düzeyde hizmet eder. İnsanın çabaları farkına varamadığı bir yasaya tabidir: *iyiliğin birikiminden kaçınmak.*

*

Kaderin sillesini yemiş olanların nihai sığınağı kader *fikridir*...

*

Sadece yeteneksiz insanlar nihai sonuçlar çıkartır: intihar, ermişlik, erdemsizlik – ifade edilecek sayısız güçsüzlük biçimi. Yazı yoluyla itiraf içsel güçlerin toplaşmasını ve mutlağın içinde boğulmalarını engeller. Zira söylenmemişi ortaya çıkarma meziyeti bizi varoluşun ikinci planında dolaştırır. Dram, birey ile dünya arasında değil, birey ile önündeki sayfa arasında cereyan eder. "Yeteneğin" her biçimi bir firar –ve başarısızlığa uğrama– tarzıdır...

*

Kendinde hayatın değeri olsaydı bütün yanılsamalar kutsal olurdu.

*

Düşünce tarihinde alnımı dayayacağım hiçbir kategori bulamadım.

*

Müzik – bütün yaşama imkânsızlıklarının yüce yalanı (Beethoven'in on altıncı dörtlüsündeki *andante*).

*

Gözümüz açık yürüdüğümüzde; "ideallerin" ya da alındaki ve ellerdeki terin neye yönelttiğini gördüğümüzde; aşkta şefkat peçesi altında erkekle kadının binlerce yıldır kulağı kirişte kavga dövüş ettiğini fark ettiğimizde; insanların birbirlerini linç etmeye ve gü-

neşin tarafsızlığı altında komşuluğun temeline cinayeti oturtmaya hazır olduğunu gördüğümüzde; kalp, köstebeklerin evrenine göz dikerek, bu dünyadan tek başına sürgün eder kendini.

*

Karamsarlıkta midemi bulandıran şey boşluğun aşikârlığıdır. Hiçlik, ne kadar geniş ve uçsuz bucaksız da olsa, bu dolaysız dayanıksızlığın tehdidi altındadır.

*

Her şeyi inkâr edenin kaderi çıkışsızdır – ama hayatı *teninde* küçümsemeyi beceremez. İçgüdüler kesinliklere itiraz eder.

*

Gözlere, göklere ve çiçeklere baktığımda, evrenin ahenginde açıklanamaz bir soneye özgü bir şeyler görülür.

*

Oluşturulmuş bu dünyanın şu ana dek parçalanmış olmamasını maddenin gülünçlüğü karşısındaki duyarsızlığına borçluyuz.

*

Istırap, oluşun kaynağı ve mezarıdır.

*

Bizi başka dünyalara taşıyan kanatlar – altında zaman yatar bir değirmen taşı gibi.

*

Hangi yolu tutarsam tutayım, mukadderat düş ile sefahatin tuhaf çiftleşmesini benim aracılığımla açıklamak ister gibi, onca şamatasıyla, beni orospularla yıldızların arasına fırlatır.

*

Akıl açıklayıcı erdemlerini tükettiğinde; teorinin sonunda düşüncenin yararsızlığını keşfettiğinde; hiçliğin hâlâ varlığın içinde en ufak sınır bulamayacak kadar geniş olduğu ortaya çıktığında; ve senin varlık nedenin çıplak ve silahsız, adı olmayan bir şaşkınlık içinde donup kaldığında; işte o zaman kendi kaderi üzerine felsefe yürüten –ve her şeyi bununla açıklayan – dikey bir mezar olursun. Hangi teorik boşlukta bundan daha iyi bir teselliyi ve daha büyük hiçlik bulursun? Bütün kavramların sonunda, bütün soyut mimarilerin harabesi üzerinde, bir büyükanne metafiziği karşısında eğeceksin muzaffer alnını. Yaşlı bir cadalozun teolojisindeki tanrısallık değilse, kader nedir ki gerçekte? Bununla birlikte, her felsefe *burada,* bu soyutlamanın *utancı* içinde, her şeyi açıklayan ama akılla tamamen anlaşılmamış kalan bu kavramın ciddi alçakgönüllülüğü içinde sona erer.

Mukadderat fikri kendisiyle birlikte öyle büyük bir anlaşılmazlık yekûnu getirir ki her durumda bunu kullanabiliriz, özellikle de en ufak miskinlik vesilesinde. Bu fikirle iş yapmayı bilen bir tembel bir nöbetçi kadar prestijli olur, onu dudaklarından hiç eksik etmeyen bir mağlup kolayca kahraman kesilir... Bizi aşan şeye, kendimizi tehlikeye atmadan çağrı yapmak budur. Misyonu artık hiçbir yere götürmediğinde kim ona başvurmaz ki? Son derece boş ama yine de şerefli bu özrün altına hiç sığınmamış olan var mıdır?

Hiçbir şey yapmadan böyle kalmak ve de mukadderatı düşünmek ne hoş!

E. M. Cioran iflah olmaz, soluk kesen üslubuyla bütün fanatizmleri, inançları, dinsel ya da politik imanları yine yerden yere vuruyor: Kimi sayfalar bazı kaçış yollarını imlese de, ilerleme bir kurmaca sürüsüne, tanrı hastalığa, umut ise "uçurumun kenarında körebe oynamaya" dönüşüyor.

Cioran felsefeyi şeylerin "nafileliğinin algısı" olarak ortaya koyarak edebiyat dahil her türlü yanılsamaya karşı giriştiği mücadeleyi ölüm, çöküş, nafilelik, ıstırap, öznel varoluş üzerine aforizmalarla sürdürürken ilk sayfalardaki kişisiz biz ifadesine ben ve sen'i ekliyor ve kitabın iki temel kozunu açıkça ortaya seriyor: maddi, manevi ve tarihsel çürüme ile imkânsız kuşkucu ideal.

Paris'teki dilsel "ikinci doğuş"una tarihlenen ve aynı dönemeçte aldığı düşünsel viraja dair temel bir edebi belge niteliği taşıyan *Avare Düşünceler*'de kalemini Baudelairevari bir koyuluğa doğru akıtarak nihayet intihar motifini öne çıkaran Cioran, insanlığı katiller ile intihar edenler olmak üzere ikiye ayırıyor: İntiharın varoluşun işkencesinde değerli bir kurtuluş kaynağına dönüştüğü satırlar ise, kendini Hiçliğe daha iyi teslim etmek için her türlü inançtan kurtulan "şeylerin dışındaki insan" olarak yazarın istisnai bir otoportresiyle tamamlanıyor.

ISBN 978-625-737-043-1

9 786257 370431

selyayincilik selyayin selyayincilik
www.selyayincilik.com